

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci

Bělehradská 92, 120 00 Praha 2

www.fors.cz

Tel.: +420 222 522 480

E-mail: policy@fors.cz

Registrace č. 56/2150/02 na Magistrátu hl. města Prahy, oddělení občansko-správních agend ze dne 7. 10. 2002, IČ: 71010114

Autorka: Blanka Šimůnková

Titulní fotografie: Projekt Profemme - podpora žen v oblasti Tambacouda, Senegal

Autorka fotografie: Jitka Horáková, Charita ČR

Jazyková korektura: Kateřina Havránková

Grafická úprava: Pavel Malíř Chmelař

Tisk: OMIKRON Invest s.r.o.

ISBN: 978-80-904395-5-9

Tuto studii bylo možné připravit díky finančním prostředkům Ministerstva zahraničních věcí České republiky v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

ČESKO CHUDOBĚ

FORS

Jak Česká republika snižuje globální chudobu

Stínová zpráva o zahraniční rozvojové spolupráci – retrospektiva pěti let
FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci
Praha 2010

„Vynaložíme maximální úsilí na to, abychom osvobodili všechny muže, ženy i děti z drtivých a ponižujících podmínek extrémní chudoby, kterým je v současnosti vystavena více než miliarda lidí. Jsme odhodláni každému poskytnout právo na rozvoj a osvobodit celý lidský rod od nedostatku.“ Deklarace tisíciletí, září 2000

Použité zkratky

AAA	Akční agenda z Akkry	MŽP	Ministerstvo životního prostředí
CONCORD	evropská konfederace reprezentující humanitární a rozvojové nevládní neziskové organizace (European NGO Confederation for Relief and Development)	NNO	nevládní neziskové organizace
ČR	Česká republika	ODA	oficiální rozvojová pomoc (Official Development Assistance)
ČRA	Česká rozvojová agentura	OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development)
DAC	Výbor pro rozvojovou spolupráci OECD (Development Assistance Committee)	ORS	Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci při MZV
EK	Evropská komise	OSN	Organizace spojených národů
EU	Evropská Unie	PRT	provinční rekonstrukční tým v Afghánistánu
EU12	12 nových členských států EU, které přistoupily po roce 2004	UNDP	Rozvojový program Organizace spojených národů (United Nations Development Programme)
EU15	15 starých členských států EU	ÚMV	Ústav mezinárodních vztahů
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci	země Jihu	země globálního Jihu / rozvojové země
HND	hrubý národní důchod	země Severu	země globálního Severu / rozvinuté země
LDCs	nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries)	ZRP	zahraniční rozvojová pomoc
MDGs	rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals)	ZRS	zahraniční rozvojová spolupráce
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu	ZÚ	zastupitelský úřad MZV
MZe	Ministerstvo zemědělství		
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí		

V textu je pro zjednodušení použit maskulinní tvar osob a funkcí, jenž nahrazuje oba tvary mužské a ženské.

Text pro České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS) zpracovala:

Blanka Šimůnková

Zpracováno: květen–červenec 2010

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci – je platformou sdružující téměř padesát nevládních neziskových subjektů, které se zabývají rozvojovou spoluprací, rozvojovým vzděláváním a humanitární pomocí. FoRS je zakládajícím členem Evropské konfederace rozvojových a humanitárních nevládních organizací CONCORD.

Fakta o naplňování rozvojových cílů tisíciletí

Oblasti, kde se daří rozvojové cíle tisíciletí plnit

- Dosažení zastřešujícího cíle – snížení extrémní chudoby do roku 2015 – je stále reálné. Počet lidí na celém světě žijících v extrémní chudobě poklesl v letech 1990 až 2005 z 1,8 miliardy postižených na 1,4 miliardy. Velké regionální rozdíly však přetrvávají. K největšímu vývoji došlo ve východní Asii, kde počet lidí žijících pod hranicí chudoby (1,25 \$ denně) zaznamenal pokles o 44 %, a to především díky ekonomickému rozvoji Číny. V regionu subsaharské Afriky byl pokles jen o 7 % a v regionu Společenství nezávislých států (bývalé země Sovětského svazu) v Asii dokonce počet žen a mužů žijící v extrémní chudobě narostl o 13 %.
- Počet dětí zapsaných do prvních tříd dosáhl celosvětově 90 % v roce 2008, což představuje nárůst o 6 % v porovnání s rokem 1999. Velkého pokroku bylo dosaženo zejména v subsaharské Africe, kde se počet žaček a žáků zvýšil o 17 % ve sledovaném období.
- Úmrtnost dětí do pěti let se daří postupně redukovat po celém světě, z 12,6 milionu v roce 1990 na 8,8 milionu v roce 2008, a to i přes růst počtu obyvatel globálně. Jinak přepočteno to znamená, že v roce 2008 každých 65 dětí z 1000 umřelo, než dovršilo věku pět let, zatímco v roce 1990 to bylo každých 93.
- Pokrytí moskytiérymi proti malárii se od roku 2000 ztrojnásobilo. Počet lidí umírajících na spalničky klesl o více než 60 % mezi roky 2000 a 2005, s výrazným pokrokem v Africe, kde snížení dosáhlo téměř 75 % ve stejném období.
- Globálně se zvýšila dostupnost pitné vody o 10 % v období 1990–2008, přičemž nárůst byl především na venkově, kde pokrytí pitnou vodou vzrostlo z 60 % v roce 1990 na 76 % v roce 2008.

Oblasti, které zůstávají výzvou splnění rozvojových cílů tisíciletí

- V roce 2009 počet chronicky hladovějících osob dosáhl celé miliardy, přičemž nejméně další dvě miliardy lidí strádají podvýživou. Jedna třetina ze 150 milionů celosvětově podvyživených dětí žije v Indii.
- Pokrok v dosažení rovnosti žen a mužů je velmi pomalý či stagnující na všech rovinách, od vzdělávání dívek až po přístup k politickým procesům u žen. V rozmezí posledních deseti let vzrostla celosvětově účast žen v místních parlamentech z 12 % na 19 %, ale stále zůstává faktem, že muži činí politická rozhodnutí z více než čtyř pětin.
- Došlo jen k malému zlepšení v úmrtnosti matek od roku 1990, s přetrvávajícími 450 úmrtími na 100 000 narozených dětí v rozvojových zemích v roce 2005. Subsaharská Afrika a jižní Asie dohromady reprezentují 85 % těchto úmrtí. Zatímco téměř všech porodů dětí ve vyspělých zemích se účastní kvalifikovaní zdravotníci, méně než polovina žen obdrží tuto péči v některých částech rozvojového světa.
- I přes celkový pokles v počtu nově infikovaných celkové číslo osob žijících s HIV globálně stále roste (toto je částečně zapříčiněné prodloužením délky života díky vyššímu pokrytí antiretrovirální léčbou). Počet lidí žijících s HIV na celém světě činí nyní 33,4 milionu. Subsaharská Afrika zůstává nejvíce postiženou oblastí představující 71 % všech nových infekcí HIV v roce 2008. Zde také mladé ženy ve věku 15–24 s HIV početně převyšují muže v poměru 3 : 1.
- V letech 1990–2006 se podíl lidí žijících ve špatných hygienických podmínkách snížil jen o 8 %. Pro více než 2,5 miliardy osob zůstává nehygienické životní prostředí realitou s největším podílem v subsaharské Africe, kde pouze 31 % populace může uspokojit základní nároky na hygienu.
- Emise oxidu uhličitého (CO₂) se zvýšily o 37 % sledováno od roku 1990 do roku 2007.

Zdroj: The Millennium Development Goals Report 2010, UN, 2010; Progress made on the Millennium Development Goals and key Challenges for the road ahead – A twelve-point EU action plan in support of the Millennium Development Goals, Evropská komise, 2010

Shrnutí

V září roku 2010 uplyne 10 let od jednoho z největších projevů globální odpovědnosti v historii, přijetí Deklarace tisíciletí. Mezinárodní společenství zastupující „rozvíjející se“ a „rozvinuté“ země analyzuje úspěchy a nedostatky v potírání chudoby a naplňování závazků k tomu určených – rozvojových cílů tisíciletí (v angličtině MDGs). Česká republika (ČR) se od počátku zařadila mezi ty státy světa, které přijaly roku 2000 globální výzvu odstraňovat překážky pro ženy a muže, jakož i dívky a chlapce, žít důstojný život v oblastech, kde tomu tak není. Výročí MDGs, ale i blížící se ukončení transformace zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) ČR tak nabízejí příležitost pro zhodnocení politik, programů a projektových aktivit ČR a jejich návaznosti na MDGs.

Politici představitelé ČR se již před vstupem do Evropské unie (EU) aktivně vyjadřovali k různým formám rozvojových cílů. Ve vztahu k EU pak ČR prošla významným vývojem. V roce 2005 se Česká republika zasazovala o snížení závazků k potírání chudoby a připustila pouze „snahu o dosažení“ relativního objemu ZRS ve výši 0,17 % hrubého národního důchodu v roce 2010, resp. 0,33 % v roce 2015. Koncepční dokumenty ZRS ČR dosud neposkytly jasnou profilaci MDGs, ani nevznikla rámcová strategie, která by rozvojové cíle rozpracovala. Deklarovaný záměr snižovat chudobu a realita ZRS ČR byly navíc často odlišné.

Jedním z ukazatelů snižování chudoby je objem realizovaných prostředků rozvojové spolupráce. ČR za posledních pět let navýšila ZRS v absolutních číslech o 31 % (z 3,236 mld. v roce 2005 na 4,248 mld. v roce 2009), nicméně relativní poměr vůči hrubému národnímu důchodu (HND) téměř stagnoval na 0,12 % během sledovaného období. Již nyní je zřejmé, že závazek určený novým členům Evropské unie (EU12) ve výši 0,17 % podílu HND v roce 2010 ČR nedosáhne. Zdali se Česká republika výrazněji přiblíží k další úrovni závazku EU12 0,33 % pro rok 2015, není jasně definováno ani v nové Koncepti ZRS ČR 2010–2017. V porovnání s ostatními zeměmi EU12 si ČR dlouhodobě udržuje čtvrté místo, přičemž členské státy na předchozích pozicích plní své objemové závazky. Z pohledu rozdělení dle přímé či zprostředkované spolupráce multilaterální část převažovala nad bilaterální v poměru 57 % : 43 % posledních pět let,

přičemž 85 % z ní činily příspěvky do rozvojového rozpočtu EU.

Převážná část rozvojových cílů tisíciletí je zaměřena na zlepšení základních životních potřeb, tedy na zdravotnictví, vzdělávání a sociální služby. Jak ukazuje statistika bilaterální ZRS ČR z období 2005–2009, převažujícím sektorem byl průmyslový rozvoj s průměrně 27 %, následovaný životním prostředím s 24 % a zemědělstvím s 14 %. Na silnou podporu českých exportních zájmů, které se nabízejí ze statistiky, poukázala nejen občanská společnost a akademické kruhy, ale např. i fakt, že dvě prioritní země ZRS jsou taktéž prioritními zeměmi Exportní strategie České republiky 2006–2010. Tento pragmatický přístup se odrazil i v teritoriálním zaměření ZRS, neboť většina pomoci během posledních pěti let putovala do jihovýchodní a východní Evropy (v průměru 35 %) a jen 14 % do subsaharské Afriky, regionu s největším procentem lidí žijících pod hranicí chudoby (1,25 dolaru denně). V oblasti Balkánu, jehož mnohé státy se uchází o vstup do struktur EU, převažující průmyslový sektor sledoval linii ZRS s 33 % objemu prostředků.

Kromě pozornosti Africe se Deklarace tisíciletí věnuje tzv. podpoře nejméně rozvinutým zemím (v angličtině LDCs), kterým by dle mezinárodního závazku mělo v přepočtu na úroveň ZRS ČR putovat 21–29 % oficiální rozvojové pomoci (v angličtině ODA). Dle oficiálních statistik podíl objemu české ZRS do LDCs zaznamenal významný nárůst z 8 % v roce 2005 na 45 % v roce 2008. Při detailnějším rozboru bylo toto rapidní zvýšení způsobeno především započítáním vojenských nákladů provinčního rekonstrukčního týmu v Afghánistánu, jehož rozvojová složka činí pouhých cca 8 %. Snižování chudoby stěžuje i fakt, že bilaterální ZRS byla dosud vázaná, tedy umožnila pouze českým subjektům implementovat rozvojové projekty a vyvážet své know-how, výrobky či technologie. Přitom podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je vázaná pomoc až o 25 % dražší než nevázaná. Z příkladu Afghánistánu, ale i dalších cílových zemí bilaterální ZRS, stejně jako z vázanosti pomoci lze uničit závěr, že ČR dosud zohledňovala spíše politicko-ekonomické zájmy než potřeby „rozvíjejících se“ zemí, přestože

„Shoda na mezinárodní rozvojové spolupráci, na humanitární pomoci by mohla být jednou z oněch priorit, kde bychom mohli nalézt širší politický konsensus nad základními kroky české zahraniční politiky.“ současný předseda vlády ČR Petr Nečas v pořadu České televize Otázky Václava Moravce ze dne 27. 5. 2010

zastřešujícím cílem v základních koncepčních dokumentech je právě potírání chudoby ve světě.

Realita ZRS tak stojí v protikladu s míněním české veřejnosti, pro kterou je hlavní motivem poskytování pomoci podpora lidí v nouzi a snižování chudoby. Češky a Češi se rozcházejí s vládním přístupem i v preferování Afriky (přes 70 %) jako cílové destinace ZRS. Sektorově pak inklinují k šíření lidských práv, vzdělávání a boji s HIV/AIDS a jinými nemocemi na rozdíl od průmyslové vládní podpory. Neboli ač česká veřejnost nezná jednotlivé rozvojové cíle tisíciletí, intuitivně je podporuje. Na podobné zacílení potírání chudoby ukazuje i rozbor praxe. Mnohé individuální projekty, obzvláště pokud jsou zaměřené na rozvoj komunit, přispívají k rozvojovým cílům, nejednou i několika zároveň. To se děje i přesto, že se aktérům ZRS dosud nedostávalo systematické vládní podpory zohledňující MDGs.

Teritoriální, sektorové tendence ZRS a nedostatečná připravenost jejího koncepčního a institucionálního rámce přispívají k MDGs odráží určitou setrvačnost systému rozvojové spolupráce. S dovršením transformace ZRS v roce 2010 však lze očekávat nejen větší systémovost a transparentnost rozvojové spolupráce, ale také růst jejího objemu, kvality, efektivnosti a dopadů. Navíc jak na úrovni EU, tak mezinárodně „mladá“ česká rozvojová spolupráce vystupuje aktivně, postupně se profesionalizuje a učí přijímat svůj díl *globální odpovědnosti*.

Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v posledních letech urazila velký kus cesty. Nyní je ideální čas na to zamyslet se nad systematickým směřováním rozvojové spolupráce, jejím objemem, ale především kvalitou, efektivností a dopady. Důvodů je několik. Jednak v roce 2010 bude dovršena tříletá transformace ZRS, která má sjednotit a zprůhlednit doposud roztržitý systém v jeden celek. Dále pak nově zvolená poslanecká sněmovna má příležitost nejen zacílit národní politiky k prosperitě českého společenství, ale může se i aktivně spolupodílet na potírání chudoby ve světě. To by bylo nejen výbornou vizitkou i signálem za Českou republiku do mezinárodních a unijních politických kruhů, nýbrž i naplněním základních morálních principů, lidství a *globální odpovědnosti*.

Doporučení

Efektivnost zahraniční rozvojové spolupráce ČR

1. dopracovat a uvést v praxi plán implementace principů z Pařížské deklarace a Akční agendy z Akkry oznámený ve zprávě Evropské komise roku 2010¹
2. vypracovat víceletý akční plán ČR jako zastupujícího koordinátora rozvojové spolupráce Evropské unie pro Mongolsko a Moldavsko dle závěrů Rady Evropské unie z roku 2009²

Financování zahraniční rozvojové spolupráce ČR

3. iniciovat politickou diskuzi a následně vypracovat detailní plán naplňování objemu prostředků zahraniční rozvojové spolupráce podle závazku ze závěrů Rady EU z května 2005 ve výši 0,33 % hrubého národního důchodu do roku 2015 a vizi dosáhnoutí 0,7 % podle doporučení Organizace spojených národů³
4. posílit finančně dotační tituly pro zvýšení povědomí o globálních problémech a extrémní chudobě (rozvojové vzdělávání a osvěta, zvyšování povědomí o rozvojové spolupráci) a více definovat jejich návaznost na rozvojové cíle tisíciletí
5. vytvořit specifický finanční mechanismus na podporu aktivit nevládních neziskových organizací v partnerských zemích založený na principu jejich vlastní iniciativy⁴; základní prioritou by mělo být naplňování rozvojových cílů tisíciletí a odstraňování chudoby

Sektorové priority zahraniční rozvojové spolupráce ČR

6. vypracovat sektorové strategie dle usnesení vlády č. 1070 o Transformaci systému ZRS ČR z roku 2007 a jasně specifikovat jejich návaznost na rozvojové cíle tisíciletí

Teritoriální priority zahraniční rozvojové spolupráce ČR

7. navýšit objem finančních prostředků do subsaharské Afriky a nejméně rozvinutých zemí světa, a to v sektorech zemědělství a sociálního rozvoje zahrnujícího zdravotnictví a vzdělávání, zároveň se zohledněním průřezových témat (genderová rovnost, řádná správa věcí veřejných a šetrnost k životnímu prostředí)
8. ukončit financování projektů z prostředků ZRS v jihovýchodní a východní Evropě, které mají výhradně pro-exportní charakter a u kterých není jasně prokazatelný dopad na snižování chudoby

Programování a implementace

9. zapracovat do Programů spolupráce s programovými zeměmi (2011–2017) priority partnerských zemí, a to ve spolupráci s místními vládními i nevládními zainteresovanými stranami a na základě jejich agendy naplňování rozvojových cílů tisíciletí
10. rozpracovat zohlednění rozvojových cílů tisíciletí do fází projektového cyklu České rozvojové agentury, a to tak, že příspěvek k plnění rozvojových cílů tisíciletí bude zvolen jako hlavní kritérium potřebnosti v identifikaci programů a projektů zahraniční rozvojové spolupráce

Dostupnost a kvalita informací

11. posílit transparentnost a konzistentnost vykazování oficiální rozvojové pomoci podle metodiky Výboru pro rozvoj Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a zajistit dostupnost informací pro českou veřejnost a pro partnerské země (v angličtině)
12. zajistit pravidelné zveřejňování evaluačních zpráv, aby veřejnost měla informace o tom, jak česká rozvojová spolupráce přispívá k udržitelnému rozvoji partnerských zemí
13. začlenit problematiku rozvojových cílů tisíciletí do vzdělávacího systému pro zaměstnance Ministerstva zahraničních věcí a zástupce na úřadech v zahraničí

1 Aid Effectiveness – annual progress report 2010, Belgie, s. 4.

2 Council conclusions on an Operational Framework on Aid Effectiveness, 2009, European Commission, Belgie, s. 4, 5, 14.

3 Evropská rada 17. června 2010 – Závěry, Belgie, s. 8.

4 Analogie programu Evropské komise Non-State Actors and Local Authorities in Development.

„Zahraniční rozvojovou spolupráci nelze primárně srovnávat s charitou.“ tehdejší ministr zahraničních věcí
Jan Kohout, uvedení návrhu Zákona o ZRS a humanitární pomoci v Senátu ČR ze dne 21. 4. 2010

Obsah

Použité zkratky	0
Shrnutí	2
Doporučení	4
Úvod	6
1. MDGs NA POLITICKÉ ÚROVNI	8
2. MDGs A ČESKÁ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE	13
3. MDGs v PRAXI A ČESKÁ VEŘEJNOST	24
Závěr	28
Použitá literatura	29
Seznam členů a pozorovatelů FoRS	32
Poděkování	33
Přílohy	34

Úvod

„Česká republika jako člen Evropské unie a mezinárodního společenství demokraticky a ekonomicky vyspělých zemí uznává princip solidarity mezi lidmi a mezi státy navzájem a přijímá svůj díl odpovědnosti při řešení globálních problémů. Jedním z výrazů tohoto postoje je zahraniční rozvojová spolupráce, která je integrální součástí české zahraniční politiky.“

Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie, březen 2004

Česká republika zaujímá 36. místo ze sledovaných 182 zemí v žebříčku indexu lidského rozvoje periodicky sestavovaného Rozvojovým programem Organizace spojených národů (UNDP)⁵.

Z nových členských států Evropské unie jen Slovinsko vykazuje vyšší index v této kategorii. Hodnoceno podle hrubého národního důchodu na obyvatele se naše ekonomika řadí do první čtvrtiny tzv. „vyspělého světa“⁶. Nestrádáme nedostatkem základních životních potřeb, jako jsou potraviny, léky, pitná voda či učební pomůcky, a přijímáme je automaticky. Jsou však země a celé regiony, kde děti trpí trvalými zdravotní následky způsobenými podvýživou či kde každá pátá žena umírá při porodu. Toto není jejich volba nebo nechť se aktivně účastnit rozvoje jejich komunit. Je to mnohdy dáno dlouhodobým historickým vývojem a jeho dopady.

Je potěšující, že si Češi uvědomují propastné rozdíly mezi různými částmi světa a aktivně se hlásí k přijímání svého dílu odpovědnosti při řešení globálních problémů. Jak potvrdil sociologický průzkum veřejnosti, „40 % lidí věnovalo v roce 2008 nějaké prostředky (finanční, materiální, časové) na pomoc chudým zemím“⁷. Zda je toto procento malé, či dostačující je zřejmě obtížně říci, ale nabízí se například srovnání s účastí a tudíž zájmem Čechů o volby do Senátu v témže roce. Ta byla v průměru nižší (34,7 %) ⁸. Dle průzkumu Češi považují za nejdůležitější pomoc rozvojovým zemím

zejména v oblasti zdravotnictví (HIV/AIDS a další nemoci) a vzdělávání (dohromady 46 %) ⁹. Není náhodou, že jde o zásadní sektory, jež tvoří podstatu rozvojových cílů tisíciletí.

Definice zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

Zahraníční rozvojová spolupráce (ZRS)

Zahraníční rozvojová spolupráce je souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí, k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích.

Humanitární pomoc (HP)

Humanitární pomoc je souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.

Zdroj: Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci č. 151/2010 Sb., s. 1

5 Data z roku 2009 dostupná na <http://hdr.undp.org/en/statistics/>, datum přístupu 26/6/2010.

6 Gross national income per capita 2008, Atlas method and PPP, Světová banka, 2008.

7 Zahraniční rozvojová spolupráce pro Ministerstvo zahraničních věcí – Závěrečná zpráva, SC&C, 2008, s.

8 Jedná se o průměr dvou kol voleb, propočtení autorky, informace na <http://volby.idnes.cz/senat-2008-1k.asp?obvod=0&typ=>, datum přístupu 26/6/2010.

9 Zahraniční rozvojová spolupráce pro Ministerstvo zahraničních věcí – Závěrečná zpráva, SC&C, 2008, s. 25.

„Shoda na mezinárodní rozvojové spolupráci, na humanitární pomoci by mohla být jednou z oněch priorit, kde bychom mohli nalézt širší politický konsensus nad základními kroky české zahraniční politiky.“ současný předseda vlády ČR Petr Nečas v pořadu České televize Otázky Václava Moravce ze dne 27. 5. 2010

Desáté výročí rozvojových cílů tisíciletí

Millennium Development Goals (MDGs), v překladu pak rozvojové cíle tisíciletí, je jedno z nejvíce užívaných sousloví v rozvojových vládních, neziskových a akademických kruzích. Letos v září uplyne deset let od 55. Valného shromáždění Organizace spojených národů v New Yorku, kde se všech 189¹⁰ členů podepsalo pod Deklaraci tisíciletí usilující do roku 2015 o snížení globální chudoby na polovinu. Také ČR se politicky zavázala směřovat svoje aktivity nejen v rámci národních programů a politik¹¹, ale i jako součást zahraniční rozvojové spolupráce k potírání chudoby.

Tato zpráva nabízí pohled na MDGs na několika úrovních. Nejprve představuje rozvojové cíle jako ucelené závazky mezinárodního společenství včetně EU. Následně ukazuje přijetí těchto závazků na nejvyšší úrovni české politiky, které se odráží v i koncepčním a strategickém rámci ZRS. Analýza dále rozebírá dopad MDGs na programovou část rozvojové spolupráce včetně trendů objemu, teritoriálního a sektorového zaměření v období 2005–2009. Analýzu zakončuje rozbor projektové části ZRS spolu s ukázkou dobré praxe uplatňování MDGs. Konec zprávy se vrací k výchozímu bodu, a to české veřejnosti a porovnává její stanoviska s realitou implementace ZRS ve sledovaném období.

10 Miléniovou deklaraci v roce 2000 podepsali i nečlenové OSN, a to Vatikán a Švýcarsko (členem od roku 2002), a 23 mezinárodních organizací.

11 Zatím jediná zpráva o plnění MDGs na národní úrovni vyšla v roce 2004. Je dostupná v několika dokumentech na: http://mdgr.undp.sk/DOCUMENTS/MDG_Czech_CZ_1.pdf až 10.pdf.

1. MDGs NA POLITICKÉ ÚROVNI

MDGs – komplexní mezinárodní cíle

Pro zjednodušení a konkretizaci byly politické závěry Deklarace tisíciletí přeneseny do 8 konkrétních cílů (goals), které jsou rozpracovány ve 21 úkolech (targets) a měřitelné 60 ukazateli (indicators).¹² Prvních sedm cílů se týká rozdílných úrovní projevů chudoby, jako je hlad, nemoci, nedostatek pitné vody či základní vzdělání. Cíl č. 8, který

a společenství, jakož i vlád zemí Severu¹⁵ a Jihu¹⁶ usilujících o posun v otázce globální chudoby a jejich jednotlivých aspektů. V roce 1969 Světová banka vyzvala bohaté země ke zvýšení procentuálního podílu z hrubého národního důchodu¹⁷ na rozvojovou pomoc na 0,7 %, nyní všeobecně známou hranici, k čemuž se v roce 1970 státy zavázaly

Přehled cílů MDGs s ukázkou úkolů a ukazatelů u cíle č. 5

Cíl	Úkol	Ukazatel
1. Odstranit extrémní chudobu a hlad.		
2. Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny.		
3. Prosazovat rovnost žen a mužů a posílit postavení žen.		
4. Omezit dětskou úmrtnost.		
5. Zlepšit zdraví matek.	úkol 5A: Mezi lety 1990 a 2015 snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti. úkol 5B: Do roku 2015 dosáhnout jednotného přístupu k reprodukčnímu zdraví.	5.1 mateřská úmrtnost 5.2 podíl porodů asistovaných zdravotnickým personálem 5.3 míra rozšíření antikoncepce 5.4 míra porodnosti dospívajících 5.5 šíře působení předporodní péče (na úrovních: minimálně jedna návštěva a minimálně čtyři návštěvy) 5.6 nevyhovující rodinné plánování
6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem.		
7. Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí.		
8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj.		

Zdroj: Česko proti chudobě.

byl dodán později, je formulován jako prostředek k dosažení předešlých cílů, a to skrze globální odpovědnost a partnerství.¹³ Cíle se týkají odlišných oblastí vícerozměrného pojetí chudoby, ale zároveň spolu úzce souvisejí. Jsou definovány jako cíle referenční neboli ne jediné.¹⁴

MDGs jsou výsledkem dlouhodobé a mnohdy nesourodé snahy mezinárodních organizací

v rámci 25. Valného shromáždění OSN. V 80.–90. letech Výbor pro rozvoj Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD DAC) intenzivně propagoval tzv. mezinárodní rozvojové cíle (International Development Goals), ale bez výrazných úspěchů. Proto přelom tisíciletí byl vhodným okamžikem pro mezinárodní komunitu k sjednocení předchozího úsilí na celosvětové úrovni.

Vznik a shoda na osmi daných cílech nebyla jednoduchá a ani stávající situace s jejich naplňováním není jednoznačná. Jsou rozdílné propasti mezi jednotlivými kontinenty, ale i zeměmi, jakož i plněním individuálních cílů (některá fakta jsou uvedena v počátku zprávy). Od roku 2002 OSN zpracovává

12 Původně se začínalo s 18 úkoly a 48 ukazateli, na Světovém summitu v roce 2005 bylo doporučeno redefinovat a rozšířit úkoly, přičemž metodika monitorování umožnila aktuální rozšíření od roku 2007. The Millennium Development Goals Report, 2008, s. 50.

13 Podrobný výčet všech stávajících cílů, úkolů a indikátorů je dostupný v Příloze č. 2 a v angličtině dostupný na <http://MDGs.un.org/unsd/mdg/Host.aspx>

14 Za výchozí rok pro srovnání vývoje jednotlivých cílů, resp. jejich ukazatelů se považuje rok 1990, pokud pro daný cíl existují data.

15 Pojmenování užívané pro rozvinuté země.

16 Pojmenování užívané pro rozvíjející se země.

17 Na mezinárodní úrovni se používá ukazatel Gross National Income (GNI), v překladu hrubý národní důchod-příjem.

„Miliony našich bližních v Africe a na dalších místech jsou chyceni v pasti chudoby, mají malý nebo žádný přístup ke vzdělání, lékařské péči a dalším službám, což je zbavuje šance na důstojnou existenci.“ z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Cyrila Svobody na 60. Valném shromáždění OSN ze dne 21. 9. 2005 v New Yorku

Pět principů efektivity rozvoje podle Pařížské deklarace:

vlastnictví, partnerství, harmonizace, řízení na základě výsledků, vzájemná odpovědnost

každoroční miléniové zprávy, které se systematicky vyjadřují k plnění jednotlivých úkolů v regionech a státech. Tvorba statistických analýz není jednoduchá a jejich přesnost a sběr dat¹⁸ je jednou z kritik či výzev, kterým MDGs čelí.

MDGs by samy o sobě byly politicky zajímavým, leč nefunkčním nástrojem. Proto v průběhu deseti let následovala řada mezinárodních iniciativ a závazků, které měly prakticky umožnit jejich postupné naplňování. Z těch významných je možno uvést alespoň ty, které se týkají dvou základních pilířů MDGs. Jako zásadní se ukázalo financování oficiální rozvojové pomoci (ODA), tzv. první pilíř. Na konferenci o financování rozvoje v roce 2002, v tzv. Monterreyském konsensu, členové OSN znovu potvrdili předchozí závazek dospět k výši ODA, a to 0,7 % HND. Nad rámec objemu prostředků se také zabývali otázkami mobilizace domácích zdrojů, přímými zahraničními investicemi, mezinárodním obchodem, finanční a technickou spoluprací, oddlužením a koherencí politik.¹⁹ Stejný trend potvrdila a posílila konference v Doha v roce 2008, která apelovala na nutnost dodržení závazků obzvláště v době finanční a ekonomické krize.²⁰

Druhý pilíř MDGs je zaměřen více na kvalitu pomoci²¹. V rozmezí sedmi let se uskutečnily tři²² fóra na vysoké úrovni s účastí představitelů zemí

Jihu a Severu s mezinárodních organizací, kteří se zabývali efektivitou (účinností) rozvojové spolupráce a potenciálem pro její zlepšení. Milníkem se stala tzv. Pařížská deklarace z roku 2005²³, která definovala pět základních principů efektivnějšího rozvoje spolu s ukazateli měření jejich naplňování. Akční agenda z Akkry (AAA)²⁴ v roce 2008 pak principy efektivity prohloubila a upřesnila.

Na programové a implementační úrovni k výčtu důležitých závazků patří také iniciativy speciálně věnované nejméně rozvinutým zemím či Africe, kontinentu s největším propadem v dosahování většiny MDGs. Neméně důležité jsou i sektorové aktivity, které se týkají jednotlivých oblastí MDGs, jako potravinová bezpečnost, vzdělávání, zdraví, pitná voda a jiné.

Příklady mezinárodních teritoriálních a sektorových aktivit a strategií souvisejících s MDGs:

Afrika – New Partnership for Africa's Development (NEPAD), 2001; The MDG Africa Steering Group – www.mdgafrica.org, 2007.

LDCs – Brussels Declaration and the Program of Action for the Least Developed Countries for 2001–2010, 2001.

Vzdělávání – Education Fast Track Initiative – www.educationfasttrack.org, 2000.

Zdraví – Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria – www.theglobalfund.org, 2002; The (Maputo) Plan of Action on Sexual and Reproductive Health and Rights 2007–2010, 2006.

Pitná voda – African Ministerial Council on Water – www.amcow.net, 2002.

Potravinová bezpečnost – Declaration on World Summit on Food Security, 2009.

18 Data se získávají z oficiálních zdrojů, které místní vlády poskytují mezinárodním agenturám, ale také např. z individuálních průzkumů, pokud data na národní úrovni nejsou.

19 Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development, 2002, Mexiko.

20 Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus, 2008, Katar.

21 V textu je ve většině případů pomoc zaměnitelná se spoluprací.

22 Setkání na vysoké úrovni – 2002 v Římě o Harmonizaci rozvoje, 2005 v Paříži o Efektivitě rozvoje a v 2008 v Akkře pokračování Pařížské konference.

23 Paris Declaration on Aid Effectiveness, 2005, Francie.

24 Accra Agenda for Action, 2008, Ghana.

„Rozvojová spolupráce je efektivnější, pokud může počítat se stabilními a předvídatelnými okolnostmi, vládou práva, demokratickou strukturou, úspěšným bojem s korupcí a respektem k lidským právům. Nemyslím tím ovšem, že by tyto kvality byly samospásné, ale je třeba je podporovat.“ z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry na 61. Valném shromáždění OSN ze dne 27. 9. 2006 v New Yorku

Závazky členských států EU z Evropského konsensu o rozvoji

	2010	2015
EU15	0,51 % HND	0,70 % HND
EU12	0,17 % HND	0,33 % HND
EU jako celek	0,56 % HND	0,70 % HND

a) MDGs a Evropská unie

Evropská unie, největší globální dárcé ODA, se nejen aktivně účastnila tvorby mezinárodních závazků a aktivit, ale následně je také přenášela do praxe. Jako předvoj Monterreyského konsensu o financování byla v roce 2002 v Barcelonských závěrech Evropské rady navržena výše objemu ODA pro jednotlivé členské státy. Ty byly vyzvány k navýšení ODA na 0,33 % individuálně a 0,39 % kolektivně do roku 2006.²⁵ Tento závazek byl revidován po Světovém summitu OSN²⁶ v roce 2005 v tzv. Evropském konsensu o rozvoji, kde byly cíle nastaveny pro EU15 (staré členské státy) na minimálně 0,51 % jednotlivě a kolektivně 0,56 % do roku 2010, a to jako proces k naplnění 0,7 % v roce 2015. Nové členské státy (EU12) ve stejném období mají dosáhnout 0,17 % jako mezistupeň k 0,33 % v cílovém roce 2015²⁷. Evropský konsensus shrnoval a rozšiřoval předešlé iniciativy EU týkající se kvality rozvojové spolupráce a dále zakomponoval např. prvky Pařížské deklarace. Stále platný dokument byl prvním rámcem společných zásad EU a jejích členských států pro provádění rozvojové politiky. Je nutno dodat, že před samotným Světovým summitem OSN Rada EU vydala závěry hodnotící MDGs, kde se vyjadřovala kromě výše financování také k jeho kvalitě (oddlužení, inovativním zdrojům financování, odvázení pomoci²⁸ a jinému), k oblasti obchodu a rozvoje, soudržnosti politik a zaměření na Afriku.²⁹

25 Presidency Conclusions – Barcelona European Council, 2002, Španělsko, s. 5.

26 60. plenární zasedání Valného shromáždění OSN, které se poprvé uceleně vyjádřilo k průběhu naplňování MDGs.

27 Evropský konsensus o rozvoji, 2005, Belgie, s.

28 Více k vázanosti pomoci v kapitole 2 a na www.oecd.org/dac/untiedaid.

29 Rozvojové cíle tisíciletí: Příspěvek EU k hodnocení rozvojových cílů tisíciletí na vrcholné schůzce OSN v roce 2005 – závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, 2005, Belgie.

Výrazným přispěním k pilíři efektivity ODA byl v roce 2007 tzv. Kodex pravidel EU o dělbě práce v oblasti rozvojové politiky³⁰, který harmonizuje rozvojové aktivity teritoriálně i sektorově. Ucelenost přístupu k sociálním sektorům byla následně v roce 2008 stvrzena EU, a to Akční agendou pro MDGs, doporučující členským státům věnovat se tématům chudoby a hladu, vzdělávání, zdravotnictví, životního prostředí a rovnosti žen a mužů.³¹ Nelze opomenout i takové nástroje jako každoroční Monterreyský dotazník, který slouží k shromažďování dat členských států o kvalitě a kvantitě financování rozvoje. Od roku 2008 tento dotazník obsahuje i otázky zaměřené na MDGs. Stejnou metodou, dotazníkově, se zpracovává i problematika koherence politik. Pravidelné zprávy sestavené z obou dotazníků pak slouží k formování dalších rozvojových politik EU.

Ukázka teritoriálních a sektorových aktivit a politik Evropské unie souvisejících s MDGs:

Energie – EU Energy Initiative for Poverty Eradication and Sustainable Development, 2002.

Infrastruktura a obchod – Africa-EU Partnership on Trade, Regional Integration and Infrastructure, 2007.

Pitná voda – EU Water Initiative, 2002.

v roce 2010:

Rovnost žen a mužů – Gender Equality and Women's Empowerment in Development EU Plan of Action 2010–2015, Evropská komise, 2010.

Zdraví – Závěry Rady o úloze EU v oblasti celosvětového zdraví, Rada EU 2010.

Potravinová bezpečnost – Závěry Rady o rámci politiky EU pro pomoc rozvojovým zemím při řešení problémů při zabezpečování potravin, Rada EU, 2010.

30 Code of Conduct on Complementarity and the Division of Labour in Development Policy, 2007, Belgie.

31 The EU as a global partner for pro-poor and pro-growth development: EU Agenda for Action on MDGs, 2008, Belgie.

„Naplnění rozvojových cílů tisíciletí znamená odstranění příčin.“ senátor Jaromír Štětina, úvodní komentář k ZRS ČR v předvolební debatě „Jaké politiky by volili nejchudší obyvatelé planety?“ dne 5. 5. 2010

Samotné členské státy si vytváří svoji pozici k MDGs nejen skrze EU, ale i jednotlivě.

Příklady politik a aktivit členských států Evropské unie souvisejících s MDGs:

Německo – v roce 2001 sestavilo strategii Poverty Reduction – a Global Responsibility Program of Action 2015 – The German Government's Contribution Towards Halving Extreme Poverty World.

Velká Británie – postupně vydala sérii White Papers, např. Making Globalisation Work for the Poor; 2000 Making Globalisation a force for good, 2004; Eliminating World Poverty: Building our Common Future, 2009.

Nizozemsko – vyhlásilo rozvojový fond k MDG č. 3 podporující aktivity v genderové rovnosti za 70 milionů euro v letech 2008–2011.

Kypr – zavedl v roce 2006 inovativní financování rozvoje formou daní z letenek, jejíž výtěžek jde na nákup léků pandemických nemocí
Polsko a Kypr jsou aktivní členové Leading Group on Innovative Financing for Development a *Rumusko* je pozorovatelem.

b) Česká republika jako členský stát EU

Nad rámec účasti v OSN, OECD a jiných mezinárodních organizacích se ČR od roku 2004 aktivně zapojuje do vytváření postojů a závazků rozvojové politiky EU. Podle prezentace Michala Kaplana³² na zasedání Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci dne 24. února 2010 si ČR ve vztahu k EU dosud prošla třemi fázemi, a to naivní, kritickou a konstruktivní. V počáteční fázi, naivní, se česká vládní administrativa zaučovala v hlavních trendech evropské rozvojové politiky. Přesto patřila mezi aktivnější nové členské státy, což se projeвило v roce 2005 při vytváření Evropského konsenzu o rozvoji. Tehdy ČR zpochybnila možnost dosáhnout cíle ve výši objemu 0,17 % v roce 2010 a „usilovala o vypuštění hranice 0,33 %“³³ pro rok 2015. Finálně bylo dosaženo vzájemné dohody a zmíněné cíle pro EU12 byly zakotveny v konsenzu ne jako závazek, ale jako snaha o dosažení.³⁴ Druhá fáze, před předsednictvím ČR v Radě EU v první polovině roku 2009, byla spíše analytická/kritická. To se odrazilo v určení samotných priorit ZRS pro české předsednictví. ČR si ve snaze hledání svého místa v rozvojové spolupráci EU definovala udržitelné technologie, demokratické vládnutí a východní dimenzi³⁵ jako hlavní oblasti zájmu. V současné konstruktivní fázi se Česká republika snaží aktivně zapojovat do tvorby a implementace rozvojové spolupráce EU. Příkladem toho je její přihlášení k roli zastupujícího koordinátora („supporting facilitator“) v Mongolsku a Moldavsku dle Kodexu pravidel EU o dělbě práce v oblasti rozvojové politiky³⁶.

Dle poslední zprávy Evropské komise (EK) sestavené z Monterreyského dotazníku z roku 2009³⁷ hra-

32 Vedoucí úseku vnějších vztahů Stálého zastoupení České republiky při Evropské unii.

33 Překlad autorky, Carbone M., The European Union and international development: the politics of foreign aid, 2007, Abingdon, Routledge, s. 47.

34 Ibid., s. 9.

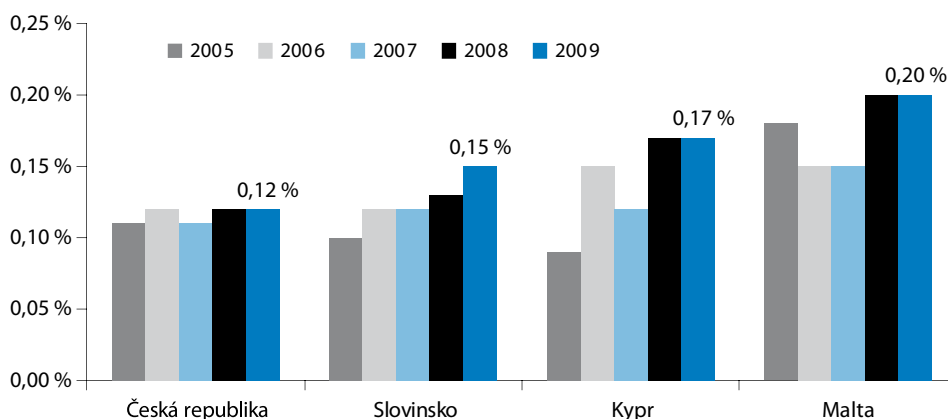
35 Východní dimenze Evropské politiky sousedství. Jde o šest zemí bývalého Sovětského svazu - Arménii, Ázerbájdžán, Gruzii, Moldávii, Ukrajinu a Bělorusko.

36 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - EU Code of Conduct on Division of labour in Development Policy, Belgie, 2007.

37 Financing for Development – Annual progress report 2010 Getting back on track to reach the EU 2015 target on ODA spending?, Belgie, 2010.

„Náš závazek k rozvoji a zejména k rozvoji Afriky nesmí slábnout.“ z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga na 63. Valném shromáždění OSN ze dne 27. 9. 2008 v New Yorku

Graf č. 1 – Procentuální poměr oficiální rozvojové pomoci k HND nejprogressivnějších členů EU12 v období 2005–2009

Zdroj informací: Sdělení EK – Financing for Development – Annual progress report 2010 Getting back on track to reach the EU 2015 target on ODA spending?, 2010; Supporting developing countries in coping with the crisis Where does the EU go from Doha? What prospects for meeting the EU targets of 2010 and 2015? Annual progress report 2009 on financing for development, 2009.

nici 0,17 % v rámci EU12 již překročila Malta a Kypr, přičemž Slovensko se hranici aktivně blíží. ČR se dělí s Litvou o pomyslné 4.–5. místo³⁸ s významným propadem, a tudíž šance na dosažení závazku v roce 2010 jsou nereálné.

Přestože se ČR nedaří plnit objemové závazky, patří v oblasti tvorby rozvojových politik EU mezi nejaktivnější členské státy EU12. Také českým subjektům se postupně daří čerpat prostředky EU na aktivity/projekty v oblasti rozvojové spolupráce, rozvojového vzdělávání a osvěty.³⁹ Při vyšší objemu prostředků poskytovaných do rozvojového rozpočtu EU (85 % z multilaterální části) by si ČR měla určit priority, a to nejen pro rozvojovou spolupráci EU, ale pro celkovou mnohostrannou spolupráci ČR (v průměru 57 % z objemu ZRS)⁴⁰, a následně zajistit jejich aktivní prosazování.

38 Litva dosáhla 0,11 % v roce 2009 a předpověděla nárůst ODA na 0,14 % v roce 2010, ale vzhledem k finanční krizi v zemi se předpokládá značný pokles objemu pomoci.

39 Statistika dostupná na <http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/beneficiaries/index.cfm>.

40 Viz paragraf Multilaterální ZRS.

2. MDGs A ČESKÁ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Z předešlé kapitoly vyplývá, že mezinárodní komunita včetně EU podnikla v posledním desetiletí několik podstatných politických kroků k podpoře MDGs. Česká republika se k těmto závazkům přihlásila jednak samostatně, jednak jako člen EU. Následující část přibližuje, jak se zahraniční rozvojové spolupráci ČR podařilo zohlednit tato politická prohlášení v praxi. Analýza je primárně zaměřena na období 2005–2009 a postupuje od rozboru zastřešujících dokumentů až po implementaci.

a) Strategický a koncepční rámec ZRS

Strategický a koncepční rámec ZRS ČR pro sledované období byl tvořen dvěma dokumenty, které vznikly před rokem 2005.⁴¹ V obou dokumentech nejsou tudíž zohledněny základní pilíře MDGs (financování a efektivnost rozvoje). Rozbor se tedy úžeji zaměřuje na motivy, cíle ZRS, reference k MDGs a sektorové a teritoriální zaměření.

V Koncepci zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002–2007 (Koncepce)⁴² je již na počátku dokumentu patrná disproporce mezi proklamovanými cíli a reálnými motivy zahraniční rozvojové pomoci (ZRP). V úvodu je zmíněno, že ZRP má přispívat „k naplňování ... zahraničně-politických cílů“, zvyšovat „prestiž ČR na mezinárodní scéně“, pomáhat „k rozvoji vzájemných politických a ekonomických vztahů ČR s přijímajícími zeměmi“. Poskytování ZRP má nepřímý dopad např. na prevenci lokálních konfliktů a terorismu, nelegální migraci, podporu exportu, pronikání na nové trhy, či uplatnění českých subjektů a expertů.⁴³ Nicméně definovaným rámcovým cílem ZRP bylo „přispět k omezení chudoby ... cestou ekonomicko-sociálního udržitelného rozvoje“, podporující vícerozměrné pojetí chudoby.⁴⁴

Tento cíl je doplněn větou o MDGs, jejíž přesné znění se opakuje v dalších dokumentech ZRP/ZRS

41 V tomto roce se dárcovské a přijímající země dohodly na principech efektivnosti rozvoje v Pařížské deklaraci a členské státy EU se zavázaly k Evropskému konsensu.

42 Koncepce (2001) definovala cíle, priority a finanční a organizační rámec ZRP.

43 Ibid., s. 5.

44 Ibid., s. 7.

Zásady ZRS (2004)

Osm sektorů: migrace, průmyslová podpora, vzdělávání, zdravotnictví, zemědělství, životní prostředí a udržitelný rozvoj.

Osm prioritních zemí: Angolská republika (Angola), Bosna a Hercegovina, Moldavská republika (Moldavsko), Mongolsko, Jemenská republika (Jemen), Vietnamská socialistická republika (Vietnam), Srbská republika (Srbsko) / původně Srbsko a Černá Hora, Zambijská republika (Zambie).

v průběhu několika let.⁴⁵ Teritoriální a sektorové zaměření jsou definována velmi široce a upravena následujícím dokumentem.

Zásady ZRS ČR z roku 2004 (Zásady)⁴⁶, dokument definující institucionální a organizační rámec, znamenal posun v terminologii záměnou pomoci za spolupráci, která lépe vystihuje partnerství než jen dobročinnost. Motivы ZRS zůstávají „zájmy a potřeby“, „intenzifikac[e] politických a hospodářských vztahů“ a bezpečnost ČR.⁴⁷ Cíle spolupráce pokrývají širší spektrum od snížení chudoby, přes ekonomicko-průmyslový rozvoj, rozvoj zemědělství, demokracie, lidských práv, řízení migrace, až po postkonfliktní obnovu v partnerských zemích⁴⁸. K MDGs se dokument odvolává při definování sektorů, jejichž výběr má být v souladu právě s rozvojovými cíli.⁴⁹ Tento odkaz je zevšeobecňující a navíc opomíjí významné MDGs, jako např. genderovou rovnost (č. 3) a budování světového partnerství (č. 8), přičemž migrace a průmyslový rozvoj nejsou explicitně uvedeny mezi osmi MDGs. Výběr sektorů v Zásadách spíše odráží rozdělení dle resortů

45 „ČR plně podporuje mezinárodní rozvojové cíle (Millennium Development Goals – MDG), které vyplynuly z mezinárodních konferencí OSN v 90. letech a byly potvrzeny Miléniovým summitem OSN v roce 2000. Ústředním cílem je snížení počtu lidí žijících v absolutní chudobě o polovinu do roku 2015.“ Ibid., s. 7.

46 Celým názvem – Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie, Usnesení vlády č. 302 ze dne 31. 3. 2004.

47 Ibid., paragraf 4.

48 Ibid., paragraf 3.

49 Ibid., paragraf 24.

„[M]yslím si, že bohatý svět, ke kterému my ... patříme i přes naše problémy, které máme v ekonomice, které nejsou zanedbatelné, má svoji morální odpovědnost za to, aby pomáhal zemím třetího světa.“ tehdejší předseda České strany sociálně demokratické Jiří Paroubek v pořadu České televize Otázky Václava Moravce ze dne 27. 5. 2010

neboli ministerstev, která měla ZRS v kompetenci. Teritoriálně Zásady zúžily cca 20 zemí ZRS na osm prioritních, ze kterých tři patří k nejméně rozvinutým zemím světa⁵⁰.

Na základě interní analýzy a externí evaluace OECD DAC⁵¹ bylo rozhodnuto o transformaci ZRS ČR. K tomuto účelu byl vydán v roce 2007 dokument Návrh na transformaci⁵² (Transformace), který doplňuje a rozšiřuje příslušná opatření platných Zásad⁵³ a specifikuje časový harmonogram, cíle a úlohu jednotlivých aktérů na období 2008–2010. I když se jedná spíše o technický dokument, kde rozvojové cíle tisíciletí nejsou zmíněny, přesto poskytl potenciál k důraznějšímu uplatňování MDGs v praxi. Zahrnul totiž do koncepčního a strategického rámce ZRS i nutnost rozpracování sektorových strategií.⁵⁴ Avšak tyto strategie nebyly prozatím vypracovány a nová Koncepce se již k tomuto bodu nevyjadřuje.

V souhrnu je možné konstatovat, že úroveň koncepčních dokumentů ČR ZRS neposkytuje jasnou profilaci k MDGs a ani neexistuje žádná rámcová strategie, která by rozvojové cíle rozpracovala. Z rozboru vychází, že politicko-ekonomické zájmy ČR byly dosud upřednostňovány před odstraňováním chudoby a MDGs byly chápány spíše jako nutnost přihlásit se k mezinárodním závazkům než reálný záměr.

Nová Koncepce na období 2010–2017 (nová Koncepce)⁵⁵, která byla schválena 24. května 2010, již nabízí jistý posun. Motivy ZRS nevyjadřují explicitní zaměření na podporu českých subjektů, ale odvolávají se na budování „politických, ekonomických, obchodních, environmentálních, kulturních a vědeckých vztahů s partnerskými zeměmi“⁵⁶. Dokument deklaruje MDGs jako výchozí bod ZRS a v textu se k nim přihlašuje ve volbě sektorů, které přímo s některými MDGs provazuje. Deklaruje, že „[v]íce než polovina Rozvojových cílů tisíciletí souvisí se sociálním rozvojem“⁵⁷, avšak právě sociální sektor je jen jeden ze čtyř sektorů. Navíc spojuje vzdělávání, zdravotnictví a sociální služby dohromady, i když právě rozvojové cíle usilují o jejich vyčlenění, a tudíž specifikaci. Nová koncepce tedy vychází z MDGs, je však otázkou, jak se tyto cíle odrazí v objemu prostředků na jednotlivé sektory a teritoria.

50 Angola, Jemen a Zambie.

51 Development cooperation of the Czech Republic – DAC special review, 2007.

52 Celým názvem Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, 2007.

53 Ibid., s. 1.

54 Ibid., s. 15.

55 Celým názvem Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017, 2010.

56 Ibid., s. 6.

57 Ibid., s. 10.

„Dokud budeme uvažovat o rozvojové pomoci ... pouze v dimenzích toho, kolik vynakládáme prostředků a na které projekty a nebudeme do toho zahrnovat to, jakými ... jinými resortními kroky a resortními politikami de facto poškozujeme tyto země, kterým se potom o dva rohy dále snažíme pomoci, tak naše pomoc nebude efektivní.“ tehdejší předseda Strany zelených Ondřej Liška, úvodní komentář k ZRS ČR na předvolební debatě ze dne 5. 5. 2010

b) Programové, sektorové a teritoriální zaměření ZRS

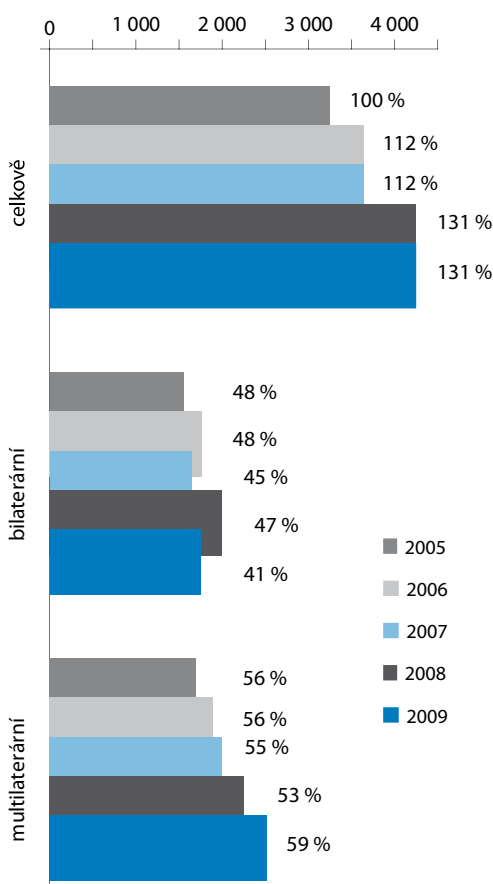
Objem ZRS v období 2005–2009

Objem ZRS za posledních pět let je výchozí, ne jedině kritérium, kterým lze zhodnotit úspěšnost a potenciál přispívání spolupráce k naplňování MDGs. Jak graf č. 2 ukazuje, došlo od roku 2005 k nárůstu absolutního objemu v průměru o 31 % v roce 2009, přičemž největší částka ZRS byla

poskytnuta v roce 2008. V roce 2009 došlo k nízkému propadu kvůli úsporným balíčkům v době ekonomické a finanční krize. Multilaterální část pak po celých pět let převažovala nad bilaterální.

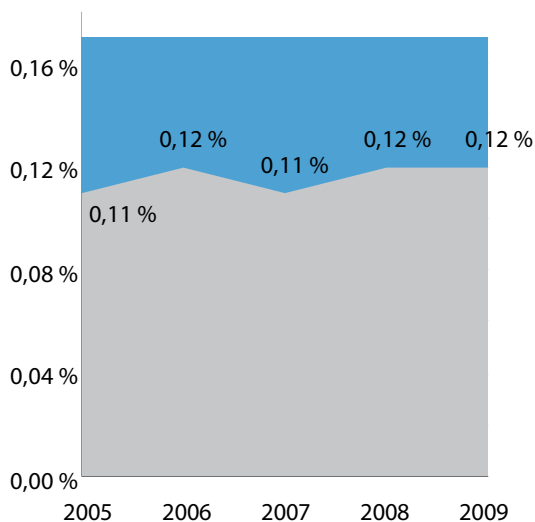
I přes pozitivní trend v celkovém objemu prostředků, což souvisí s úhrnným růstem HND v ČR, nedochází k relativnímu neboli procentuální nárůstu (viz graf č. 3). Navíc je již nyní zřejmé, že ČR nesplní svůj závazek zakotvený v Evropském konsensu (0,17 % ODA z HND v 2010), což nebylo potvrzeno ani ve střednědobém výhledu na roky 2010–2011⁵⁸ či v konkrétním plánu ZRS na 2010⁵⁹.

Graf č. 2 – Vývoj ZRS ČR v období 2005–2009 (v mil. Kč) – celkový objem, objem na bilaterální a multilaterální ZRS

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2005, 2006, 2007, 2008, předběžné statistiky OECD za rok 2009.

Graf č. 3 – Procentuální vývoj ZRS v období pěti let v porovnání se závazkem k roku 2010

Zdroje dat: Informace o ZRS v roce 2005, 2006, 2007, 2008, 2009.

58 Usnesení vlády č. 690 ze dne 9. 6. 2008 Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2009 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2011, kde je udán střednědobý předpoklad 0,11 % na rok 2010.

59 Usnesení vlády č. 1134 ze dne 31. 8. 2009 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2010 a střednědobému výhledu do roku 2012, kde je udán předpoklad 0,13 % na rok 2010 vzhledem k poklesu HND ČR.

„Na čem skutečně záleží, je fakt, že i v tomto století a na mnoha místech této planety umírají děti hladem. Řešením této ostudné situace je morální imperativ, který musí být naplněn všemi beze zbytku, bohatými i chudými.“ z projevu tehdejšího předsedy vlády Jiřího Paroubka na 60. Valném shromáždění OSN ze dne 15. 9. 2005 v New Yorku

Zda je stále možné během následujících čtyř let splnit 0,33 % k roku revize MDGs (2015), je otázkou, kterou ani nová Koncepce konkrétně nespecifikuje. Ta naopak definuje, že „[o]d roku 2010 bude ČR usilovat o zachování trendu postupného nárůstu pomoci, např. o 0,01 % HND ročně“, což by znamenalo, že v září roku 2015 by ODA dosáhla 0,17 % HND, tedy závazku pro rok 2010, nikoliv však již pro rok 2015.

Multilaterální ZRS

Multilaterální spolupráce představuje důležitou část ZRS. V období 2005–2009 převažovala nad bilaterální a činila v průměru 57 %⁶⁰ celého objemu ZRS. Přestože multilaterální ZRS hrála důležitou roli, ve sledovaném období neexistovala žádná ucelená koncepce jejího směřování. Již Transformační dokument (2007) zahrnoval v navrhovaném koncepčním a strategickém rámci ZRS

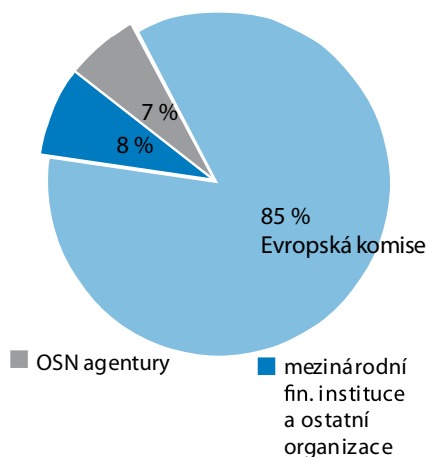
i vypracování strategie pro mnohostrannou spolupráci⁶¹. Nová Koncepce se však již k tomuto bodu nevrací.

Do jaké míry multilaterální ZRS přispívala k potírání chudoby, lze jen těžko posoudit vzhledem ke sporadickému množství informací. Její převážná část (85 %) byla odvedena do rozvojového rozpočtu Evropské unie, jejíž kroky k naplňování MDGs byly popsány v první kapitole. Proto lze předpokládat relativně efektivní realizaci finančních prostředků. Přesto se však mezinárodní nevládní neziskové organizace (NNO) a jejich platformy kriticky vyjadřují k mnohým rozvojovým politikám EU jako i k jejich implementaci a úrovni potírání chudoby.

Sektorové zaměření bilaterální ZRS v období 2005–2009

Při sektorové analýze ZRS v osmi prioritních zemích⁶² je nutno vycházet ze zastřešujících dokumentů, Programů rozvojové spolupráce 2006–2010 (Programy).⁶³ Ty se na počátku hlásí k MDGs standardizovaným prohlášením⁶⁴, nicméně dále nespecifikují jejich jednotlivé úkoly a indikátory a rovněž nenabízejí implementační plán. Jen dva Programy upřesňují fakt, že si dané země blíže specifikovaly své místní rozvojové cíle. Při detailnějším pohledu však tyto lokální cíle plně nekorrespondují se zvolenými sektory ZRS ČR. Jako příklad je možné uvést Moldavskou republiku⁶⁵, která preferuje čtyři cíle ve zdravotnictví, dva v životním prostředí, jeden ve školství a jeden v zemědělství.⁶⁶ Nicméně v Programu rozvojové spolupráce mezi ČR a Moldavskem jsou jako hlavní sektory uvedeny vzdělání, životní prostředí, migrace a bezpečnost.⁶⁷ V rámci sledovaných pěti let se ani jeden projekt neuskutečnil v požadovaném zdravotnictví, přestože se uskutečnily projekty

Graf č. 4 – Procentuální rozložení multilaterální ZRS ČR v období 2005–2008

Zdroje dat: statistiky OECD z let 2005–2008. Podrobné OECD statistiky za 2009 nebyly k datu uzávěrky zprávy ještě dostupné.

60 Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, 2007, s. 15.

61 Propočít dle grafu č. 2 – Vývoj ZRS ČR celkově a odděleně bilaterální a multilaterální část v období 2005–2009.

62 V prioritních zemích se realizovalo přibližně 70 % objemu ZRS 2005–2009. Propočít autorky.

63 Programy (2006–2010) specifikují zaměření ZRS především segmentově a geograficky v dané zemi.

64 Viz poznámka č. 45.

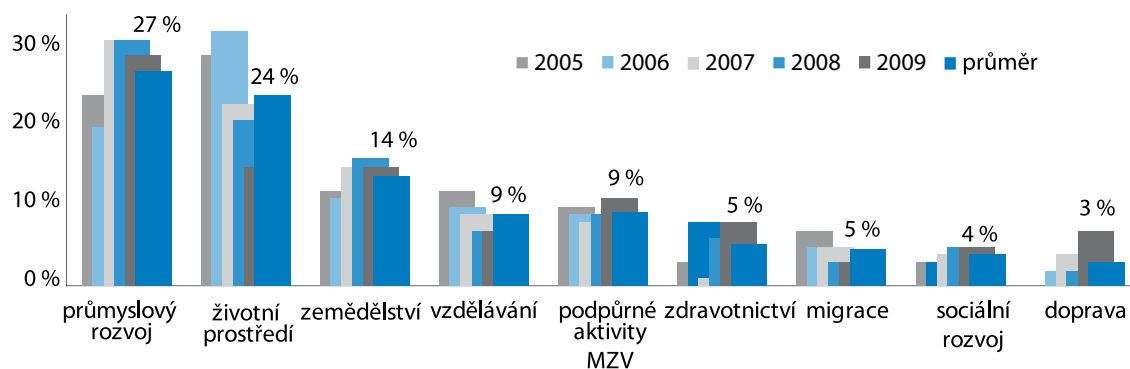
65 Moldavsko se stalo programovou zemí v nové Koncepci.

66 Přiřazení je podle autorky.

67 Ibid.

„Zatímco dochází k neustálému zvětšování rozdílů, budme se jisti, že všichni žijeme v jednom, stále intenzivněji propojeném světě.“ projev tehdejšího ministra zahraničních věcí Cyrila Svobody na 60. Valném shromáždění OSN ze dne 21. 9. 2005

Graf č. 5 – Procentuální vývoj sektorů ZRS ČR v období 2005–2009

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2005, 2006, 2007, 2008, 2009. Vykazování ZRS není konsistentní ve všech letech, přesto trendově lze hodnoty použít. Sektorový propočítání byl sestaven z rozvojových bilaterálních projektů a podpůrných programů MZV, ne jiných položek výkaznictví ZRS. (Do podpůrných aktivit MZV patří dotační tituly jako např. Rozvojové vzdělávání a osvěta a jiné, jakož i místní lokální projekty při zastupitelských úřadech, od roku 2007 jsou k položce MZV započítány i aktivity ministerstva financí (jedná se o přenos know-how), od roku 2008 jsou v rámci MZV položky započítány aktivity České rozvojové agentury.)

i v jiných sektorech jako např. životním prostředí a migraci.

Příklad doporučení NNO k naplňování MDGs Evropskou unií:

Jak představitelé EU mohou přispět k naplňování rozvojových cílů tisíciletí?

- *více pomoci:* k dosažení cílové hodnoty 0,7 % do roku 2015 se musí představitelé EU zavázat k právně-závazným ročním plánům
- *lepší pomoc:* aby byla zvýšena účinnost pomoci, musí představitelé EU zajistit, aby prostředky spravovaly a řídily instituce rozvojových zemí a aby jejich vynakládání podléhalo přísné kontrole občanů těchto zemí.
- *nové formy pomoci:* představitelé EU se musí zavázat k používání nových způsobů financování rozvoje, jako je např. daň z finančních transakcí.
- *zastavení politik EU, které škodí rozvojovým zemím:* jedním ze závazků Lisabonské smlouvy je koherence evropských politik s rozvojovými cíli. EU ji musí brát vážně a posilovat koherenci pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí.

Zdroj: CONCORD.

Jak ukazuje graf č. 5, během uplynulých pěti let se nejvíce finančních prostředků vynaložilo na průmyslový sektor (v průměru 27 %), nejméně pak na sektor dopravy (3 %). Na sektory, které dominují MDGs (zdravotnictví, vzdělávání, sociální služby), se utratilo v souhrnu všech tří v průměru 6 %, což je o 21 % méně než v průmyslovém sektoru v gesci ministerstva průmyslu a obchodu (MPO).

Na pro-exportní směřování ZRS, které úzce souvisí s procentuální převahou průmyslového sektoru v gesci MPO, poukazují nejen NNO, ale taktéž média⁶⁸ či Ústav mezinárodních vztahů⁶⁹. Samotné MPO přistupuje k ZRS zcela pragmaticky a otevřeně ve svých strategických dokumentech deklaruje, že „[p]řestože zahraniční rozvojová spolupráce ... není klasickým nástrojem exportní politiky, je možné i tuto aktivitu považovat za ... nástroj,

68 Např. komentář České televize v rámci pořadu Události k zakončení energetického projektu v Palestině (regionu Tubas), kde ZRS poskytla elektrifikaci oblasti. Ta nyní otvírá investiční možnosti pro české firmy, jejichž zástupci se účastnili slavnostního předávání projektu. Záznam je dostupný na www.ct24.cz/vysilani/2010/05/09/1097181328-210411000100509-19:00-udalosti/4.

69 ÚMV: Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza Ústavu mezinárodních vztahů, M. Kořan a kol., 2010, ISBN: 978-80-86506-89-0, kapitola Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Úspěšné předsednictví EU a dělicí linie postojů, O. Horký, s. 147, 154, 158.

„Naším cílem není, aby bohatí více bohatli a chudí více chudli, ale aby se otevřela i chudým cesta k trvalé prosperitě.“ tehdejší ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda, Zpráva o ZRS ČR, 2002

kterým může stát pomáhat rozvíjejícím se zemím a zároveň vytvářet předpoklady svého exportu.⁷⁰ Toto potvrzuje i fakt, že dvě z prioritních zemí ZRS jsou taktéž prioritními zeměmi exportní politiky ČR (Srbsko a Vietnam). Samotné MZV tento přístup podporuje a prohlašuje, že „[p]odpora ekonomických zájmů je práce pro celou ambasádu“⁷¹.

Nová Koncepce zužuje počet sektorů na čtyři:

životní prostředí (souvislost s MDG. č. 7), zemědělství (MDG č. 1), sociální sektor (MDG. č. 2, 5, 6) a ekonomický rozvoj (MDG. č. 7) a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace (bez určení MDG). Dále zvolená průřezová témata jako rovnost žen a mužů souvisí s MDG č. 3.

Problematiku znesnadňuje fakt, že bilaterální ZRS je vázaná.⁷² V praxi to znamená, že prozatím⁷³ jen české subjekty mohou implementovat rozvojové projekty a tudíž vyvážet své know-how, výrobky, technologie a jiné. Podle statistik OECD vázaná pomoc je až o 25 % dražší než nevázaná a navíc je ovlivněna spíše zájmy dárce než potřebami přijímající země⁷⁴. Proto již v roce 2001 OECD vydalo první doporučení svým členům DAC⁷⁵ „odvázat“ pomoc v nejméně rozvinutých zemích světa.⁷⁶ Forma vázané pomoci či důraz na průmyslový rozvoj v české ZRS ještě znamená průměr k méně kvalitní pomoci, neboť některé technologie

či materiály nemusejí být dostupné v přijímající zemi či regionu. Nicméně v českém kontextu otevřené pojetí ZRS jako předvoje pro-exportních zájmů nejen pomoc prodražuje, ale upřednostňuje zájmy ČR před lokálními potřebami potírání chudoby.

Nelze opomenout i fakt, že také ministerstvo životního prostředí (MŽP) sehrálo významnou roli v objemu implementace ZRS (MŽP činilo v průměru 24 % za pět let). Zde se nabízí souvislost s MDGs č. 7, nicméně vzhledem k tomu, že jsou známy jen názvy projektů a systematicky neprobíhaly externí evaluace⁷⁷, nelze přesně určit, zda se implementace pohybovala v rozmezí MDGs ukazatelů, či exportu českých zařízení a technologií.

Teritoriální zaměření bilaterální ZRS v období 2005–2009

Deklarace tisíciletí z roku 2000⁷⁸, jakož i závěry Světového summitu z roku 2005⁷⁹ věnují speciální pozornost potřebám Afriky, regionu, kde žije nejvíce lidí (více než 50 %)⁸⁰ pod denním limitem chudoby určeným Světovou bankou ve výši 1,25 dolaru⁸¹.

Graf č. 6 názorně ukazuje, že ZRS ČR svoji pozornost věnovala převážně zemím jihovýchodní a východní Evropy (v průměru 35 %), zatímco subsaharské Africe poskytla jen 14 % z celového objemu prostředků. Jinak řečeno se ZRS koncentrovala na území, kde se chudoba nevyskytuje v tak plošném rozsahu a kde nedostatek základních potravin, pitné vody či zdravotní péče v zásadě nehrozí. O vyspělosti zemí jihovýchodní a východní Evropy svědčí i fakt, že některé oficiálně požádaly o členství v EU⁸² a mnohé prochází

70 Exportní strategie České republiky 2006–2010, s. 28.

71 <http://hn.ihned.cz/c1-36829930-aid-or-trade-nebo-aid-for-trade>, datum přístup 20/5/2010.

72 Více k vázanosti pomoci a „odvázání“ pomoci viz stránky OECD: www.oecd.org/dac/untiedaid

73 Až nový zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí, vstupující v platnost 1/7/2010, tuto skutečnost pozmění, neboť umožní i ostatním subjektům účastnit se výběrových a dotačních řízení.

74 Exportní strategie České republiky 2006–2010, s. 28.

75 ČR je zatím ve fázi pozorovatele a v delším časovém horizontu uvažuje o žádosti o členství.

76 Princip odvázání byl posílen v aktualizovaných ukazatelích MDGs, jakož i v Pařížské deklaraci o efektivnosti a v AAA. EU si stanovila odvázání pomoci jako jeden z principů v Evropském konsensu o rozvoji.

77 Evaluace byly přerušeny v roce 2007 a výstupy z období do 2007 nejsou veřejně přístupné.

78 Odstavec VII, body 27–28 United Nations Millennium Declaration, 55th General Assembly Session, New York, 2000.

79 Např. bod 68, bod a–i a další, United Nations 2005 World Summit Outcome, 60th General Assembly Session, New York, 2005.

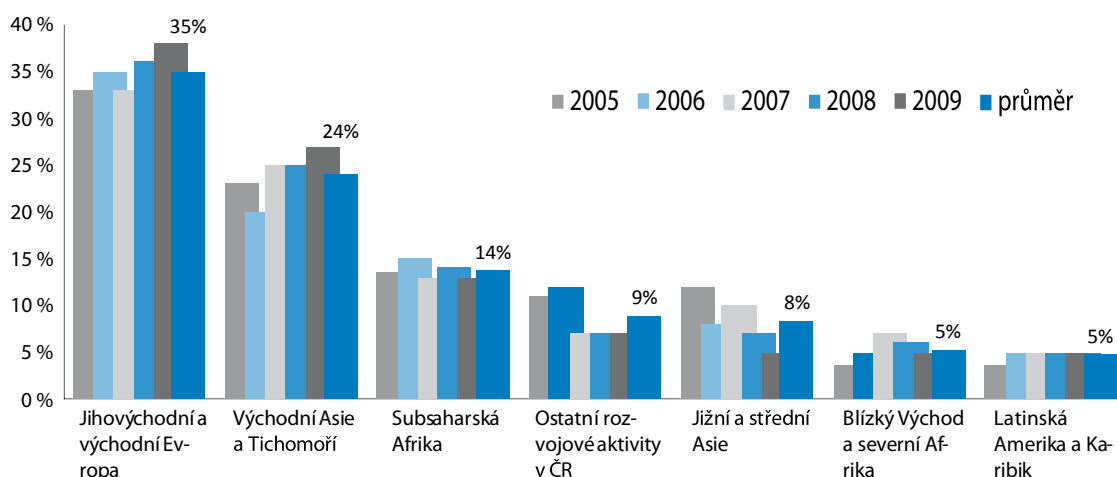
80 <http://data.worldbank.org/topic/poverty>, datum přístup 20/5/2010.

81 Měří se paritou kupní síly (purchasing power parity – PPP).

82 Makedonie v roce 2004, Srbsko, Albánie v roce 2009, Bosna a Hercegovina plánuje dodat přihlášku v roce 2010.

„Rozvojová pomoc přece není o plnění závazků, ale rozvojová pomoc je sdílení odpovědnosti za svět, v němž žijeme.“ politička Jana Hybášková, úvodní komentář k ZSR ČR v předvolební debatě „Jaké politiky by volili nejchudší obyvatelé planety?“ ze dne 5. 5. 2010

Graf č. 6 – Procentuální vývoj ZRS ČR dle teritorií v období 2005–2009⁸⁵

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2006, 2007, 2008, 2009 a Dvoustranné projekty ZRS ČR v roce 2005 v jednotlivých zemích.

tzv. předvstupním procesem stabilizace a asociace podle direktiv EU.

Nová Koncepce zužuje počet prioritních zemí na pět:

Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko. Dále mění terminologii z prioritních zemí na programové, což přesněji definuje úroveň vzájemné spolupráce a dlouhodobý záměr.

Čtyři z těchto států patří do skupiny s nízkým-středním příjmem (lower-middle income), tři do skupiny s vyšším-středním příjmem (upper-middle income) a žádný nepatří do skupiny s nejnižšími příjmy podle kategorizace Světové banky⁸³. Opětovný a častý argument, proč ZRS je aktivní právě v těchto zemích, je česká zkušenost s ekonomickou, politickou a sociální transformací a při-

pravou na vstup do EU.⁸⁴ Tento argument je jistě platný, proto by se očekávalo, že přenos know-how, zkušeností a konzultační spolupráce bude hlavním obsahem ZRS.

Při detailnější analýze však průmyslový sektor s hmotnými dodávkami v posledních pěti letech dominuje (33 %). Argumentace je následující: „Účast MPO na projektech ZRS významně přispívá k zajištění trvalého hospodářského růstu, zlepšování sociálních a ekologických podmínek na Balkáně a současně k vytváření vhodných předpokladů pro obchodní spolupráci českých podnikatelských subjektů s těmito zeměmi.“⁸⁶

Jiný pohled na teritoriální zaměření nabízí analýza podle kategorizace tzv. nejméně rozvinutých

83 <http://data.worldbank.org/country>, datum přístupu 20/5/2019.

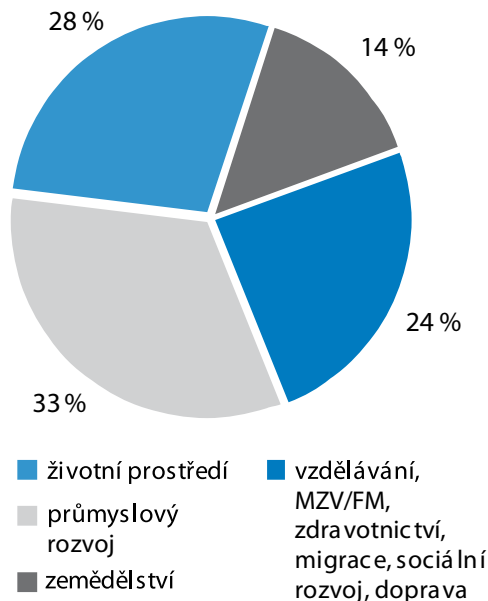
84 Např. „Vzhledem ke své ... zkušenosti ... může ČR Srbsku a Černé Hoře v integračních snahách napomoci, přičemž podpora bude realizována v oblasti harmonizace národní legislativy s *acquis communautaire* ..., školení o otázkách spojených s EU a integračním procesem.“ Program Srbska a Černé Hory 2006–2010, s. 28.

85 Data za rok 2009 za ostatní rozvojové aktivity ČR byla paušálně odvozena z předešlých let, neboť Informace o ZRS za tento rok se odlišovaly od jiných let.

86 <http://exporter.ihned.cz/c1-38722480-balkan-a-ceska-zahranicni-rozvojova-spoluprace>, datum přístupu 21/5/2010.

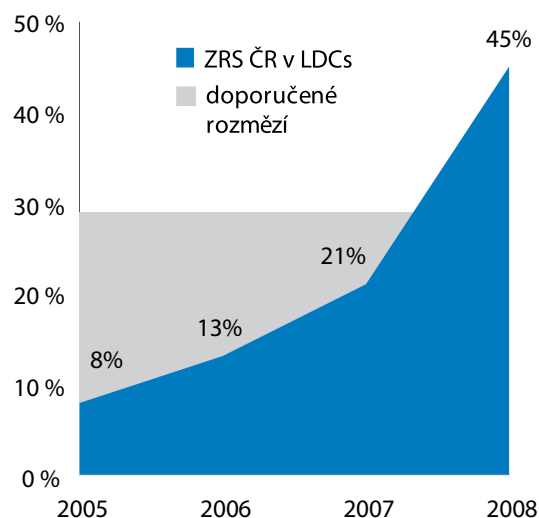
„USA by měly skončit drahou a neúspěšnou válkou v Afghánistánu, která stojí asi 100 miliard dolarů ročně. Kdyby daly USA i jen malou část těchto 100 miliard na rozvojovou pomoc v Afghánistánu, byly by mnohem úspěšnější v zajištění míru a stability v této válkou zničené zemi.“ **přední americký ekonom Jeffrey D. Sachs, dne 26. 5. 2010, komentář v projektu Syndicate**

Graf č. 7 – Procentuální vývoj sektorů na Balkáně⁸⁹ ZRS ČR v období 2005–2009⁹⁰

Zdroj: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2006, 2007, 2008, 2009.⁹¹

Graf č. 8 – Procentuální vývoj objemu ZRS ČR v LDCs v období 2005–2008 dle oficiálních statistik

Zdroj: Česká republika pomáhá – Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce 2004–2008. Podrobné LDCs statistiky za rok 2009 nebyly k datu uzávěrky zprávy ještě dostupné.

zemí (Least Developed Countries – LDCs)⁸⁷, kterým se věnuje speciální pozornost v rámci MDGs.⁸⁸ EU v Monterreyském konsensu potvrdila výši ODA určenou pro LDCs na 0,15–0,20 % z HND. Vzhledem ke stávající úrovni ZRS ČR a výši jejího závazku 0,17 % z HND v roce 2010, který se již sám pohybuje v rozmezí určeném jen pro LDCs, nelze uplatnit hranici na 0,15–0,20 %, která je určena pro

dlouhodobé dárci. Přepočtem lze však odvodit hranici objemu prostředků do nejméně rozvinutých zemí jako 21–29 %⁹² z celkové ODA.

Dle oficiálních statistik MZV do roku 2008 objem prostředků realizovaných v LDCs v průměru nedosahoval ani k určené dolní hranici.

Rok 2008 byl zlomový, kdy nastal nárůst objemu prostředků o 24 % meziročně. Při detailnější analýze je však patrné, že je tento dramatický nárůst způsoben především zápočtem vojenských

87 LDCs je kategorizace OSN zemí, které jsou na tom z hlediska životní úrovně obyvatel a ekonomické síly nejhůře.

88 „We also undertake to address the special needs of the least developed countries ... We call on the industrialized countries: To grant more generous development assistance.“ United Nations Millennium Declaration, 55th General Assembly Session, New York, 2000, paragraf III, point 15.

89 Do Balkánu byly zahrnuty tyto země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Makedonie, Kosovo, Srbsko.

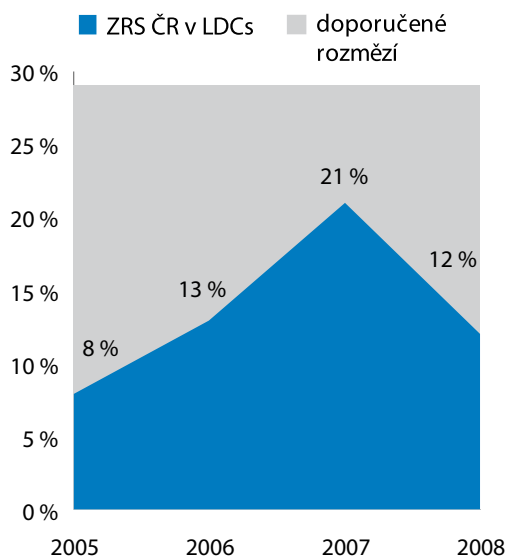
90 Vykazování ZRS není konzistentní ve všech letech, přesto trendové lze hodnoty použít. Do propočtu byly zahrnuty rozvojové projekty, MLP a MF.

91 Příloha č. 4 – Dvoustranné projekty v roce 2005 – čerpání podle sektorů; Příloha č. 3 – Využití finanční prostředky na projekty ZRS ČR v roce 2006; Příloha č. 3 – Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2007 – čerpání podle regionů; Příloha č. 2 – Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2008 – čerpání podle regionů; Příloha č. 1 – Využití finanční prostředky na ZRS ČR v roce 2009

92 0,15–0,20 % se vztahuje jako indikátor vůči závazku 0,7 % celkové ODA z HND, pak lze odvodit, že 0,15–0,20 činí 21–29 % z 0,7. Přepočet autorky.

„Zcela nepochybně si myslím, že bychom měli jít, a to je důležitá věc, možná spíše než cestou vojenských misí, také cestou humanitárních operací, podpory humanitárních operací třeba v Darfúru.“ tehdejší předseda České strany sociálně demokratické Jiří Paroubek v pořadu České televize Otázky Václava Moravce ze dne 27. 5. 2010

Graf č. 9 – Procentuální vývoj objemu ZRS ČR v LDCs v období 2005–2008 bez vojenských nákladů mise v Afghánistánu

Zdroj informací: odvození v Příloze č. 1

nákladů mise provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v Afghánistánu, jehož aktivity započaly v roce 2008. Pokud se odečte vojenská část nákladů PRT a započítá se jen jeho rozvojová složka do celkového objemu prostředků LDCs, nastává v roce 2008 propad o 9 % od spodní úrovně a o 17 % od horní úrovně odvozené hranice pro ZRS ČR.

Souhrnně lze tedy konstatovat, že programová a implementační úroveň bilaterální ZRS proklamačně staví naplňování MDGs jako svoji prioritu, nicméně při podrobné analýze vyplývá, že sociální sektory (zdravotnictví, vzdělávání a sociální rozvoj) byly v uplynulých pěti letech výrazně v menšině, počítáno z celkového objemu bilaterální ZRS. Teritoriální rozbor taktéž nevyovídá o koncentraci rozvojové spolupráce na ty části světa, kde je nejnaléhavější nutnost realizovat systematickou pomoc. Subsaharská Afrika obdržela v posledních pěti let zásadně méně prostředků oproti jihovýchodní a východní Evropě. Na rozvojové aktivity do nejméně rozvinutých zemí pak plynulo v průměru jen méně než 14 % ZRS.

„Učinit svět lepším a bezpečnějším je komplexní výzvou.“ z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry na 61. Valném shromáždění OSN ze dne 27. 9. 2006 v New Yorku

c) Projektový cyklus

Poslední částí analýzy zohledňování MDGs v ZRS ČR je institucionální úroveň samotných projektů. Ta se v období 2005–2009 do jisté míry řídila fázemi projektového cyklu, přičemž jeho metodika byla v roce 2006 posílena Manuálem projektového cyklu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (Manuál), vydaným MZV a Rozvojovým střediskem⁹³. Platnost procesů popsaných v Manuálu však částečně vypršela s převzetím rozvojové agendy Českou rozvojovou agenturou (ČRA) v roce 2008. Aktuální verze příručky pro interní potřeby ČRA zatím nebyla schválena, tudíž poslední dva roky neexistuje žádný zastřešující materiál pro projektový cyklus. Pro ještě platné procesy se vychází z původní verze Manuálu, a to jak v ČRA, tak v těch resortech, které mají doposud v kompetenci realizaci ZRS.

Projektový cyklus ZRS před transformací

Schéma zobrazuje, které části ideálně projektový cyklus rozlišuje, a také zjednodušeně ukazuje rozdělení kompetencí mezi vládními aktéry ZRS do roku transformace (2008).

První část cyklu, *programování*, je potenciálně základem pro zohledňování MDGs v projektech. Bylo již popsáno v předešlé kapitole, lze jen doplnit, že spadalo do kompetence MZV/ORS⁹⁴ a resortů⁹⁵. V souhrnu teritoriální, sektorová zaměření či samotné Programy 2006–2010 prioritních zemí tendenčně nevykazují systematickou souvislost s potíráním chudoby, a tudíž i ostatní části projektového cyklu nemohly tuto skutečnost zásadně změnit.

Druhou fází cyklu je *identifikace* témat určující relevanci s potřebami přijímající země. U prioritních zemí identifikaci pokrylo programování, u neprioritních probíhala v rámci koordinace resortů se zastupitelskými úřady (ZÚ) MZV. Tato fáze do jisté míry sloužila k vypracování plánu ZRS na následující rok. Fází třetí, která sleduje především proveditelnost projektového záměru, je *formulace projektů*⁹⁶. Podle určení realizátora (dodavatel služeb či zboží nebo příjemce dotace) byla buďto v gesci resortu při veřejných zakázkách, či byla vypracována uchazeči o dotační titul. Fáze čtvrtá (realizace) je praktické využití určených finančních a lidských zdrojů realizátory, které je průběžně kontrolováno. *Monitorování* bylo v případě ZRS převážně v kompetenci ZÚ. Finálně pak nastává fáze *evaluace*, která zhodnotí projekt z několika hledisek (relevance, efektivnost, efektivita a udržitelnost). Ta byla uskutečňována určeným týmem složeným ze zástupců aktérů ZRS i externích expertů.⁹⁷

Manuál pro každou fázi cyklu předkládal soubor podpůrných formulářů a dokumentů (62 stran), jejichž používání mělo sjednotit a systematizovat přístup všech resortů. Přestože není plně směřovatelné, zda jednotlivé formuláře požadovaly návaznost na MDGs, lze konstatovat, že možnost zohlednění rozvojových cílů v jednotlivých fázích byla malá. Jen jeden formulář výslovně zmiňoval MDGs.

93 Rozvojové středisko při Ústavu mezinárodních vztahů bylo ustanoveno Konceptí a fungovalo v letech 2003–2007.

94 Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci rozvojové spolupráce.

95 Rozvojové středisko bylo zapojeno v různé míře do všech částí projektového cyklu.

96 Jedná se o formulaci záměru, cílů, výstupů, aktivit, řídicích a koordinačních mechanismů, finančního a pracovního plánu.

97 Odstavec je výtažkem z Manuálu projektového cyklu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, 2006.

„... a proto je velmi důležité, abychom ty prostředky, které alokujeme na zahraniční rozvojovou pomoc, byly vynakládány efektivně...“ stávající ministr obrany Alexandr Vondra, komentář k návrhu zákona o ZRS a humanitární pomoci, 2010

Celkově byl Manuál doporučující příručkou a nezávazoval jednotlivá ministerstva k jeho plnému následování. Byl však přijat tak pozitivně, že docházelo k nadužívání jeho doporučení při výběrových řízeních u veřejných zakázek⁹⁸ i přesto, že ty se všeobecně řídily stanovenými normami. Veřejné zakázky byly spolu se zakázkami do dvou milionů a dotacemi v roce 2005 definovány jako možné varianty financování projektů v Pravidlech pro výběr a financování bilaterálních projektů v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (Pravidla)⁹⁹.

Formulář hodnocení nabídek/projektů v rámci dotačních výběrových řízení (Formulář), který je součástí fáze formulace projektu, je uveden bod „relevance ke strategii rozvoje partnerské země ... případně k širším mezinárodním rozvojovým cílům (např. MDGs ...)“. Bodové ohodnocení je pak 5 bodů ze 100 možných.

Výběrová řízení pro veřejné zakázky, která se stala během sledovaného období převažující formou výběru realizátorů¹⁰⁰, se řídila a nadále řídí Zákonem o veřejných zakázkách¹⁰¹. Ten rozlišuje dvě možnosti výběrových kritérií, nabídkovou cenu nebo ekonomickou výhodnost nabídky, ne však další parametry, které byly v některých případech resorty uplatňovány dle Manuálu.¹⁰² Dotační výběrová řízení zastupovala výrazně menší objem realizovaných prostředků ZRS a pokrývala převážně sociální sektory (zdravotnictví, vzdělávání a sociální rozvoj). Přestože volnější pojetí dotač-

ního titulu umožňuje zohlednit specifická témata i ve fázi formulace, což u veřejných zakázek není možné, tento potenciál nebyl systematicky využit. Jednotlivá dotační témata byla vyhlašována resorty dle teritoriálních priorit, ne však cíleně v souladu s jednotlivými MDGs. Vzhledem k zaměření na sociální sektory spojené s komunitním rozvojem však právě projekty realizované skrze dotace vykazují blízkou návaznost na rozvojové cíle.

Od roku 2008 ČRA postupně přebírá agendu od jednotlivých resortů a v její kompetenci jsou fáze identifikace, formulace u nových projektů skrze veřejné zakázky a vyhlašování dotačních řízení¹⁰³ a dále spolu-monitorování všech projektů.¹⁰⁴ V roce 2010 dojde k důležitému kroku, kdy se budou definovat nové programy spolupráce s programovými zeměmi na období 2011–2017. V rámci těchto nových Programů lze značně posílit první a určující část projektového cyklu, ale i lokální priority rozvojových cílů tisíciletí. Plánuje se vypracování programů pro Bosnu a Hercegovinu, Etiopii, Moldavsko a Mongolsko, bylo by však vhodné vzhledem k výši prostředků zvážit i sepsání programu pro Afghánistán, druhou nejméně rozvinutou zemi (LDC) mezi programovými zeměmi.

Celkově je možno prohlásit, že fáze projektového cyklu (nad rámec programování) v období 2005–2009 nezohledňovaly systematicky rozvojové cíle tisíciletí. Lze to však přičíst faktu, že všechny předešlé úrovně ZRS tak rovněž nečinily.

98 Informace získaná z rozhovoru na ČRA dne 24/6/2010.

99 Usnesení vlády č. 1311 ze dne 12. října 2005.

100 Neexistují statistická sledování, kolik objemu bylo realizováno skrze výběrová řízení a kolik dotačně. Vzhledem k faktu, že dominantní resorty (MPO, MŽP, MZe) v období 2005–2009 implementovaly 65 % objemu prostředků a všechny tři užívaly výhradně výběrová řízení, lze odvodit, že výběrové zakázky byly převažující formou realizace projektů.

101 Zákon o veřejných zakázkách č. 40/2004 Sb. byl novelizován Zákonem č. 137/2006 Sb.

102 Např. organizační zajištění, efektivita a udržitelnost, strategie a metodika projektu, dostupné v Informačním systému o veřejných zakázkách, www.isvzus.cz/usisvz/usisvz001Prepare.do, datum přístupu 21/5/2010.

103 Od července 2010 ČRA převzala roli vyhlašování i dotačních řízení, která byla v kompetenci MZV/ORS a vzhledem k náročnosti zpracování a omezené kapacitě byla v roce 2008 a 2009 značně omezena.

104 Detailní popis fungování ČRA je v publikaci Česká pomoc na rozcestí – Zpráva nevládních neziskových organizací o zahraniční rozvojové spolupráci 2008–2009, 2009.

3. MDGs v PRAXI A ČESKÁ VEŘEJNOST

Přestože analýza politik a tendencí ZRS v období posledních pěti let vyznívá kriticky, je nezbytné upozornit na mnohé jednotlivé aktivity, které vedly jednoznačně k potírání chudoby. Každodenní praxe, která se nejednou řídí aktuálními potřebami komunit, může být odlišná a progresivnější než samotné politiky.

a) Ukázka dobré praxe projektu s pozitivním dopadem na více rozvojových cílů tisíciletí

Profemme – podpora žen v oblasti Tambacounda, Senegal, subsaharská Afrika

Realizátor: Charita Česká republika (NNO).

Partneři: Caritas Austria a místní partner Caritas Tambacounda.

Období: 2006–2009

Finanční zabezpečení: 26 362 693 Kč – Evropská komise, Caritas Austria, Rakouská rozvojová agentura a částkou 1 496 995 Kč přispělo MZV.

Výchozím záměrem projektu bylo zlepšení životních podmínek 30 tisíc žen v oblasti Tambacounda v jihozápadní části Senegalu, který patří do kategorie LDCs. Projekt měl ovšem širší dopad a přinesl prospěch dalším 200 tisícům obyvatel. Ženy, které získaly nové dovednosti, sebevědomí, ale i zemědělské nástroje, přispěly nejen k zabezpečení obživy rodin, ale také ke zlepšení zdravotní péče a vzdělávání jejich členů. Vystavěné studny a zdravotní střediska snížila rizika onemocnění a úmrtnost dětí i rodiček.

Základní podmínkou realizace projektového záměru bylo zvýšení kapacit místního partnera Caritas Tambacounda skrze školení propojená s praxí v oblasti managementu, projektového cyklu a posílení postavení žen. Tyto nově nabyté profesionální zkušenosti umožnily partnerovi pracovat s existujícími ženskými skupinami (45), jejichž kapacita byla posílena jak znalostně, tak prakticky. Ženám ve vybraných vesnicích bylo poskytnuto celkem 22 mlýnů a mlátiček na obilí, které jim ulehčily těžkou domácí práci. Získaný čas pak ženy využily k vlastnímu vzdělávání: návštěvě kurzů čtení, psaní, základů aritmetiky, manažerských dovedností a rozvoje podnikatelských dovedností.

Další částí projektu bylo zlepšení zdraví těhotných žen a matek s dětmi. Vzhledem k tomu, že raná dětská úmrtnost a komplikace při porodech v regionu souvisí se špatnými hygienickými

podmínkami, byla zvláštní pozornost věnována zajištění zdrojů kvalitní pitné vody. Za finanční podpory MZV se v cílových vesnicích vybudovalo devět hloubkových studní, jejichž udržitelnost byla zajištěna místní komunitou. Zvolená skupina šesti lidí zajistila správné užívání studní a udržování hygieny v jejich okolí. Do každé skupiny byly vybrány alespoň dvě ženy, což vedlo k posílení jejich účasti v rozhodovacích procesech ve vesnici. Současně se stavebními pracemi probíhala osvětová kampaň (288 osvětových dnů) zaměřená na prevenci vzniku a šíření infekčních nemocí, význam hygieny, péči o kojence a děti, HIV/AIDS a plánované rodičovství. Dostupnost kvalitní zdravotní péče v odlehlých oblastech provincie Tambacounda byla také podpořena vybudováním devíti zdravotních středisek, která byla předána ke správě komunitám v jednotlivých vesnicích. Dle externí evaluace projekt, který byl primárně zaměřen na posílení postavení žen (MDG č. 3), přinesl i pozitivní dopad na naplňování dalších rozvojových cílů tisíciletí (MDG č. 4, 5, 6). Rovněž zvýšil kapacitu lokálního partnera a ženských komunitních skupin, které jsou nyní více samostatné. Podnětem pro zlepšení byla označena forma a úroveň alfabetizace žen, které nebylo plně dosaženo dle projektového záměru. Ženy preferovaly podnikatelské aktivity a možnost obživy před vzděláváním.

Projekt přispěl k několika MDGs zároveň:

cíl č. 3 – Posílit rovnost žen a mužů

cíl č. 4 – Omezit dětskou úmrtnost dětí

cíl č. 5 – Zlepšit zdraví matek

cíl č. 6 – Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem

„Jsme odhodláni přispět co nejvíce k úspěšnému naplnění těchto rozvojových cílů tisíciletí.“ projev tehdejšího ministra zahraničních věcí Jana Kavana na konferenci o financování rozvoje v Monterrey v roce 2002

b) Informovanost o zohledňování MDGs

Nejblíže z vládních zpráv, které nabízejí přiřazení projektů k MDGs nad rámec standardních popisů, je výroční publikace vydaná MZV Jak česká republika pomáhá (Publikace, 2007), sloužící ke zvyšování povědomí o ZRS. Publikace nabízí předefinování původních osmi sektorů určených Zásadami. Dle objemu prostředků pak převažuje nově definovaný sektor voda s více než 20 %, následovaný sektorem energie s přibližně 13 % a sektorem zemědělství a rozvoj venkova s 11 %.¹⁰⁵ Důležité sociální sektory jako zdraví (spojen se sociální péčí) a vzdělání mají celkem méně než 18 %.¹⁰⁶ Zajímavostí je také redefinování teritoriální statistiky oproti každoročně předkládané zprávě Informace o realizované ZRS¹⁰⁷, přičemž v daném roce vedoucím regionem realizací byla jihovýchodní a východní Evropa s 33 % (viz statistika v kapitole č. 2), ale v Publikaci je to Asie s 36 %.¹⁰⁸ V obou pak Afrika zůstává na pouhých 13 %. Protože z publikace není zřejmá metodika propočtu a dlouhodobě jsou zveřejňovány jen názvy projektů bez popisu,¹⁰⁹ lze chápat tuto zprávu jako jistý posun ve statistickém vykazování směrem k MDGs, který je však třeba dále rozpracovat.

Další možností přiřazení projektů k rozvojovým cílům je sledování zveřejňování informací jednotlivými realizátory. Při detailnější analýze vybraných webových stránek jsou zřejmé rozdíly v informovanosti. Podnikatelské subjekty, které jsou

Nástrojem, který by mohl lépe identifikovat přispívání projektů k rozvojovým cílům, jsou evaluace. Ty byly vzhledem k transformaci ZRS pozastaveny v roce 2007 a budou opět obnoveny v roce 2010.

105 MZV: Česká republika pomáhá, 2008.

106 Procentuální zastoupení je odhad autorky dle grafu, Ibid., s. 11.

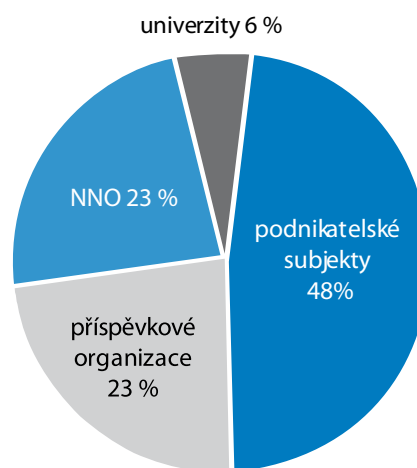
107 Regionální statistika v těchto zprávách je vykazována podle oblastí nadefinovaných OECD DAC.

108 Ibid., s. 14.

109 Výjimkou je publikace MZe – Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v oblasti zemědělství, rozvoje venkova, lesního a vodního hospodářství, 2008.

nejčastějšími realizátory ZRS dle objemu (48 %), často neuvádějí podrobnější informace o projektech a identifikaci ZRS. Podobně jsou na tom univerzity a příspěvkové organizace.

Graf č. 11 – Průměrný procentuální podíl realizátorů na objemu prostředků ZRS ČR za období 2005–2009¹¹⁰

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2005–2009.

Jistým návodem, jak získat přehled a popis projektů, a tudíž možnost jejich přiřazení k jednotlivým MDGs, může být společná webová stránka NNO (www.ceskapomoc.cz). Tento rozcestník nabízí teritoriální rozdělení projektů, ale nedefinuje období jejich realizace. Dále neuvádí objem prostředků, jejich původ, což vzhledem k faktu, že neziskové organizace disponují zdroji financování nad rámec ZRS,¹¹¹ není přesně určující. Je nutné dodat, že webové stránky většiny jednotlivých NNO jsou zřetelně označeny logem rozvojové spolupráce a projekty popisují.

110 Do skupiny příspěvkových organizací se započítaly státní orgány, příspěvkové a rozpočtové organizace a od roku 2008 i územní samospráva.

111 Jedná se o veřejné sbírky, finanční instrumenty Evropské komise, programy agentur OSN, zahraniční nadace atd.

„Neexistuje zde svoboda a ochrana mas trpících chudobou, hladem a nelidskými životními podmínkami.“
z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry na 61. Valném shromáždění OSN ze dne
27. 9. 2006 v New Yorku

c) Postoj českých občanů k rozvojovým cílům

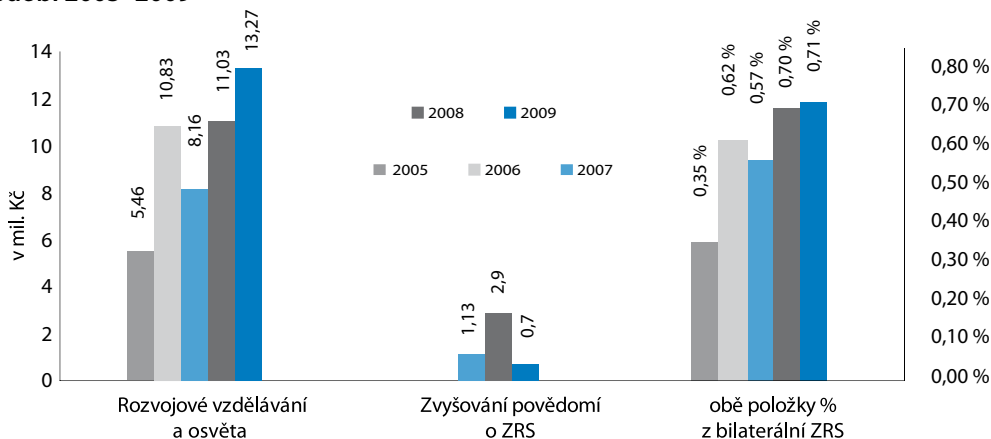
Prostředky vynaložené ČR na rozvojovou spolupráci jsou prostředky veřejnými, proto je nepostradatelnou součástí ZRS právě veřejnost, její pojetí principů odstraňování chudoby jakož i přístup k informacím. Podle průzkumu Evropské komise (EK, 2009) je povědomí o MDGs v zemích EU malé, neboť 74 % obyvatel nezná rozvojové cíle tisíciletí.¹¹² ČR dle průzkumu uskutečněného o rok dříve následuje podobný trend, ale s vyšším procentem neznalosti MDGs (80 %).¹¹³ Důležitou roli v informovanosti veřejnosti hraje aktivní zvyšování povědomí o problematice, práce s médii a všeobecné vzdělávání. Tuto funkci z velké části mají zastávat vládní instituce. MZV sehrálo aktivní roli ve sledovaném období pěti let. Podpořilo dotační titul Rozvojové vzdělávání a osvěta a od roku 2007¹¹⁴ taktéž odděleně Zvyšování povědomí o ZRS¹¹⁵.

Oba tituly v součtu zaznamenaly meziroční nárůst jak v absolutních číslech, tak v číslech relativních (měřeno k bilaterální části ZRS).

Jako úspěch se dá charakterizovat nárůst znalosti kampaně NNO Česko proti chudobě¹¹⁶ z 15 % na 22 % v mezidobí dvou let (2006–2008).¹¹⁷ Dá se předpokládat, že vládní dotace sehrála roli také ve formování názorů českých občanů, kteří by dle průzkumu EK (2009) z 87 % podpořili pomoc zemím Jihu. To řadí ČR mezi členy skupiny dlouhodobých dárců, jako je Belgie, Nizozemí, Francie a Spojené království.¹¹⁸ Vysoké procento je o to víc hodnotné vzhledem k tomu, že průzkum proběhl v roce 2009, kdy vrcholila finanční a ekonomická krize, která vedla k zásadnímu krácení státních výdajů, ZRS nevyjímaje.

Pokud se podíváme konkrétněji na motivy Čechů pro poskytování rozvojové pomoci, dle posledního průzkumu z roku 2008 převažuje důvod pomáhat

Graf č. 12 – Vývoj dotačních titulů, Rozvojové vzdělávání a osvěta a Zvyšování povědomí o ZRS v období 2005–2009

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2006, 2007, 2008, 2009¹¹⁹

112 Development Aid in times of economic turmoil, European Commission, 2009, s. 5.

113 Závěrečná zpráva – Česká rozvojová spolupráce, SC&C s. r. o, 2008, s. 22.

114 Do roku 2006 byly obě položky reportovány dohromady.

115 Jedná se např. o vydávání výročních zpráv, podporu médií a novinářů.

116 Kampaň začala v roce 2005.

117 Závěrečná zpráva – Česká rozvojová spolupráce, SC&C s. r. o, 2008, s. 24.

118 Ibid., s. 19.

119 Příloha č. 1 – Využití finanční prostředky na ZRS ČR v roce 2009; Příloha č. 1 – Využití finanční prostředky na ZRS ČR v roce 2009, 2008; Příloha č. 2 – Využití finanční prostředky na projekty ZRS ČR v roce 2007 – čerpání dle regionů; Příloha č. 3 – Využití finanční prostředky na projekty ZRS ČR v roce 2006 a Dvoustranné projekty ZRS ČR v roce 2005 v jednotlivých zemích.

„Prudce vzrůstající ceny potravin a komodit mají negativní dopad na klimatické změny a brání mezinárodnímu rozvoji.“ z projevu tehdejšího ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga na 63. Valném shromáždění OSN ze dne 27. 9. 2008 v New Yorku

lidem v nouzi (20 %), následovaný bojem proti chudobě (15 %) a pomoci dětem (14 %). Vládou podporovaná pomoc naší republiky stojí na konci preferencí s 2 %.¹²⁰ Sektorově, teritoriálně a objemově se postoj české veřejnosti také odlišuje od vládního.

Graf č. 13 – Porovnání tří největších sektorových preferencí české veřejnosti a aktuální realizace ZRS ČR v období 2005–2009

Zdroje dat: Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2006, 2007, 2008 a 2009 a Dvoustranné projekty ZRS ČR v roce 2005 v jednotlivých zemích a Závěrečná zpráva – Česká rozvojová spolupráce, SC&C s. r. o, 2008

Boj proti HIV/AIDS a dalšími nemocemi (přes 30 %), podpora vzdělání a lidských práv (pod 15 %) převažují. Naopak rozvoj průmyslu (cca 3 %)¹²¹ stojí na konci výčtu.

Z územních oblastí naprostou většinou občané preferují ZRS v Africe (72 %) a jen 7 % by ji rádi realizovali na Balkáně.¹²²

120 Závěrečná zpráva – Česká rozvojová spolupráce, SC&C s. r. o, 2008, s. 12.

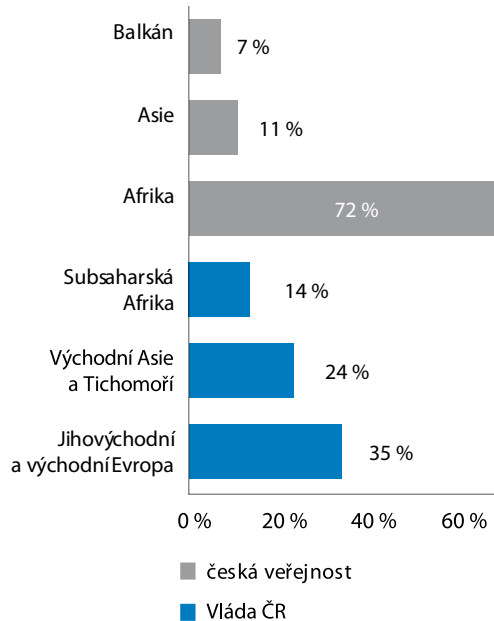
121 Ibid., s. 25, procenta jsou odhadem autorky z grafu.

122 Ibid., s. 26.

Více než 78 % Čechů souhlasí s třemi Kč z 1000 Kč¹²³ státního rozpočtu na pomoc rozvojovým zemím, což v přepočtu činí 0,3 %.

Podobný trend názoru veřejnosti, ať již objemově, sektorově, teritoriálně či z pohledu motivů není zřejmě náhodný, neboť v roce 2006, kdy se uskutečnil první takový průzkum, výsledky prokazovaly podobné hodnoty jako o dva roky později.¹²⁴

Graf č. 14 – Porovnání tří největších teritoriálních preferencí české veřejnosti a aktuální realizace ZRS ČR v období 2005–2009¹²⁵

Zdroje dat: statistiky OECD z let 2005–2008

Lze tedy shrnout, že Češi a Češky sice neumějí vyjmenovat všech 8 rozvojových cílů či jejich 21 úkolů, ale vnímají souvislosti mezi chudobou, jejími dopady a jistou roli, kterou může i Česká republika sehrát v jejím potírání.

123 Ibid., s. 13.

124 Ministerstvo zahraničních věcí – Výzkum veřejného mínění 11/2006, SC&C s. r. o, 2006.

125 Regiony v průzkumu a ve sledované statistice ZRS nejsou zcela totožné, ale jsou blízké.

Závěr

Zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) České republiky od své obnovy v roce 1995¹²⁶ urazila velký kus cesty, zásadně se rozrostla nejen objemově, ale i kvalitativně. V porovnání s ostatními zeměmi EU12 přešla od čistě humanitární pomoci k rozvojové programové spolupráci, z naivní fáze do fáze konstruktivní. S nárůstem ZRS se zvyšovala a stále zvyšuje i kapacita a znalosti jejích aktérů, ať již vládních, soukromých či občanské společnosti. S potěšením lze konstatovat, že i česká veřejnost není lhostejná k situaci žen a mužů, dívek a chlapců v těch částech světa, kde základní životní potřeby nejsou samozřejmostí.

Česká ZRS je o pět let „starší“ než rozvojové cíle tisíciletí, ale nesnadné je prohlásit, zda je více či stejně „připravená“ přispět k potírání chudoby. Přes nadšení a mnohé kvalitní *jednotlivé* aktivity tato zpráva poukázala na to, že ekonomické a pro-exportní zájmy ČR *tendenčně* dominovaly v uplynulých pěti letech. Velká část bilaterálních prostředků ZRS putovala do jihovýchodní a východní Evropy, kde sice extrémní chudoba existuje, ale v daleko menší míře než například v Africe. Lze jen těžko obhájit, že by převažující průmyslový rozvoj úzce ovlivňoval snižování úmrtnosti matek či posilování úrovně vzdělávání dívek a chlapců. Meziročně se zvyšující životní úroveň Čechů a Češek se navíc neodrazilo v rostoucí relativní hodnotě objemu prostředků ZRS, která od roku 2005 stagnuje na stejném procentu 0,12 hrubého národního důchodu.

Něco málo přes čtyři miliardy ročně¹²⁷, což byl objem realizovaných peněz rozvojové spolupráce v roce 2009, se může jevit jako dostačující částka. Z hlediska vládního rozpočtu ČR je to objem srovnatelný např. s částkou potřebnou na cca 10 km české dálnice¹²⁸ nebo vládou plánovaného obnosu na nákup čtyř vojenských letadel typu CASA¹²⁹. Může to i znamenat 944 000 pump na pitnou vodu v Afghánistánu.¹³⁰

Nyní je ideální čas na to zamyslet se nad systematickým směřováním rozvojové spolupráce, jejím objemem, ale především kvalitou, efektivností a dopady. Důvodů je několik. Jednak v roce 2010 bude dovršena tříletá transformace ZRS, která má sjednotit a zprůhlednit doposud roztržitý systém v jeden celek. Dále pak nově zvolená poslanecká sněmovna má příležitost nejen zacílit národní politiky k prosperitě českého společenství, ale může se i aktivně spolupodílet na potírání chudoby ve světě. To by bylo nejen výbornou vizitkou i signálem za Českou republiku do mezinárodních a unijních politických kruhů, nýbrž i naplněním základních morálních principů, lidství a *globální odpovědnosti*.

126 Česká republika se stala členem OECD.

127 Přesná částka je 4,248 mld., Informace o ZRS v roce 2009, MZV, 2010.

128 www.dalnice.com, datum přístupu 8/7/2010.

129 www.tyden.cz/rubriky/domaci/armade-se-o-miliardu-prodrazi-nakup-letadel-casa_156054.html, datum přístupu 9/7/2010.

130 Přepočítání autorky, www.skutecnydarek.cz/p/pumpa-na-cistou-a-zdravou-vodu, datum přístupu 8/7/2010.

„Jako spolehlivý partner vláda dostojí závazkům, které pro ČR vyplývají z členství v mezinárodních organizacích, především NATO a EU, a z mezinárodních smluv.“ Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010

Použitá literatura

Usnesení vlády ČR

Usnesení vlády č. 302 ze dne 31. 3. 2004 o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie

Usnesení vlády č. 1311 ze dne 12. 10. 2005 k Pravidlům pro výběr a financování bilaterálních projektů v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Usnesení vlády č. 1070 ze dne 19. 12. 2007 k transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Usnesení vlády č. 690 ze dne 9. 6. 2008 Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2009 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2011

Usnesení vlády č. 1134 ze dne 31. 8. 2009 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2010 a střednědobému výhledu do roku 2012

Ostatní české zdroje

Evropská rada 17. června 2010 – Závěry, Belgie

FoRS, Česká pomoc na rozcestí – Zpráva nevládních neziskových organizací o zahraniční rozvojové spolupráci 2008–2009, Česká republika

MPO, Exportní strategie České republiky 2006–2010, Česká republika

MZe, Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v oblasti zemědělství, rozvoje venkova, lesního a vodního hospodářství, 2008, Česká republika

MZV a Rozvojové středisko, Manuál projektového cyklu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, 2006, Česká republika

MZV, Česká republika pomáhá – Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce 2004–2008, 2009, Česká republika

MZV, Česká republika pomáhá, 2008, Česká republika

MZV, Informace o zahraniční rozvojové spolupráci realizované v roce 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, s přílohami

MZV, Konceptce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002–2007, Česká republika

MZV, Konceptce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017, Česká republika

MZV, Program rozvojové spolupráce mezi Českou republikou a Moldavskou republikou, Srbska a Černé Hory na období 2006–2010, Česká republika

MZV, Zpráva o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky, 2002, Česká republika

Parlament ČR, Zákon o veřejných zakázkách č. 40/2004 Sb., Česká republika

Parlament ČR, Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a změně souvisejících zákonů, č. 151/2010 Sb., Česká republika

Rada EU, Evropský konsensus o rozvoji, 2005, Belgie

Rada EU, Rozvojové cíle tisíciletí: Příspěvek EU k hodnocení rozvojových cílů tisíciletí na vrcholné schůzce OSN v roce 2005 – závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Belgie

Rada EU, Závěry Rady o rámci politiky EU pro pomoc rozvojovým zemím při řešení problémů při zabezpečování potravin, 2010, Belgie

Rada EU, Závěry Rady o úloze EU v oblasti celosvětového zdraví, 2010, Belgie

SC&C, Ministerstvo zahraničních věcí – Výzkum veřejného mínění 11/2006, 2008, Česká republika

SC&C, Zahraniční rozvojová spolupráce pro Ministerstvo zahraničních věcí – Závěrečná zpráva, 2008, Česká republika

ÚMV, Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza Ústavu mezinárodních vztahů, M. Kořan a kol., 2010, ISBN: 978-80-86506-89-0, kapitola Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Úspěšné předsednictví EU a dělící linie postojů, O. Horký

UNDP, Rozvojové cíle tisíciletí cesta ke snížení chudoby a sociálního vyloučení – Česká republika, 2004, Česká republika

Vláda ČR, Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010, Česká republika

Záznam ze zasedání Rady ZRS v těchto dnech 24. 2. 2010, Česká republika

„Vláda se bude aktivně podílet na mezinárodním úsilí o naplňování Rozvojových cílů tisíciletí a na řešení globálních výzev v rozvojové oblasti. Ve svém úsilí bude vláda spolupracovat s nevládními organizacemi.“
Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010

České internetové zdroje

Aid or Trade? Nebo: Aid for Trade?, <http://hn.ihned.cz/c1-36829930-aid-or-trade-nebo-aid-for-trade>, datum přístupu 20/5/2010

Balkán a česká zahraniční rozvojová spolupráce, <http://exporter.ihned.cz/c1-38722480-balkan-a-ceska-zahranicni-rozvojova-spoluprace>, datum přístupu 21/5/2010

Česká pomoc, www.ceskapomoc.cz, datum přístupu 21/6/2010

České televize – Události – Předávání certifikačního projektu v Palestině, www.ct24.cz/vysilani/2010/05/09/1097181328-210411000100509-19:00-udalosti/4/, datum přístupu 18/6/2010

Česko proti chudobě, www.ceskoprotichudobe.cz, datum přístupu 21/5/2010

Informační systém o veřejných zakázkách, www.isvzus.cz/usisvz/usisvz001Prepare.do, datum přístupu 21/5/2010

Komentáře k přijetí Zákona o ZRS a humanitární pomoci, www.senat.cz/xqw/xervlet/ps Senat/hlasovani?action=

Projev Václava Havla v Evropském parlamentu, www.ceskenoviny.cz/zpravy/projev-exprezidenta-vaclava-havla-v-evropskem-parlamentu/407199&id_seznam=, datum přístupu 15/6/2010

Projevy ministrů MZV, www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/index.html, datum přístupu 13/6/2010

Projevy představitelů stálé mise ČR při OSN v New Yorku, www.mzv.cz/un.newyork/en/czech_public_and_the_un/statements_of_the_czech_republic_at_the/index.html, datum přístupu 15/6/2010

Přepis pořadu ČT „Otázky Václava Moravce – Speciál – duel lídrů nejsilnějších stran“, <http://zpravy.ods.cz/prispevek.php?ID=13741>, datum přístupu 13/6/2010

Sestřih debaty „Jaké politiky by volili nejchudší obyvatelé planety“, www.chytravolba.cz/cz-80-predvolebni-debata-jake-politiky-by-volili-nejchudsi-obyvatele-planety.html, datum přístupu 13/6/2010

steno&O=7&S=4327&D=21.04.2010, datum přístupu 13/6/2010

Volby do Senátu v roce 2008, <http://volby.idnes.cz/senat-2008-1k.asp?obvod=0&typ=>, datum přístupu 26/6/2010

Cizojazyčné zdroje

Accra Agenda for Action, 2008, Ghana

Carbone M., The European Union and international development: the politics of foreign aid, 2007, ISBN:978-0-415-41414-2, Abingdon, Routledge, Velká Británie

CONCORD, OXFAM, ACTION AID, EU missing international poverty goals, 2010

CONCORD, Penalty Against Poverty, More and better EU aid can score Millennium Development Goals, 2010, Belgie

Council of the EU, Conclusions on an Operational Framework on Aid Effectiveness, 2009, Belgie

Council of the EU, The EU as a global partner for pro-poor and pro-growth development: EU Agenda for Action on MDGs, 2008, Belgie

Department for International Development, Eliminating World Poverty: Building our Common Future, 2009, Velká Británie

European Commission, Aid Effectiveness – annual progress report 2010, Belgie

European Commission, Code of Conduct on Complementarity and the Division of Labour in Development Policy, 2007, Belgie

European Commission, Development Aid in times of economic turmoil, 2009, Belgie

European Commission, EU Energy Initiative for Poverty Eradication and Sustainable Development, 2002, Belgie

European Commission, Financing for Development – Annual progress report 2010 Getting back on track to reach the EU 2015 target on ODA spending?, 2010, Belgie

European Commission, Gender Equality and Women's Empowerment in Development EU Plan of Action 2010-2015, Belgie

European Commission, Progress made on the Millennium Development Goals and key Challenges for the road ahead – A twelve-point EU action plan

„Rozvojová politika České republiky bude v souladu s přijatou koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce ČR pokračovat v úsilí o odstraňování chudoby v méně rozvinutých částech světa cestou udržitelného socioekonomického rozvoje. Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010

in support of the Millennium Development Goals, 2010, Belgie

European Commission, Supporting developing countries in coping with the crisis Where does the EU go from Doha? What prospects for meeting the EU targets of 2010 and 2015? Annual progress report 2009 on financing for development, 2009, Belgie

European Council, Presidency Conclusions – Barcelona European Council, 2002, Španělsko

European Union, Africa-EU Partnership on Trade, Regional Integration and Infrastructure, 2007, Portugalsko

Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, a Global Responsibility Program of Action 2015 – The German Government's Contribution Towards Halving Extreme Poverty World, 2001, Německo

Food and Agriculture Organization, Declaration on World Summit on Food Security, 2009, Itálie

OECD DAC, Development cooperation of the Czech Republic – DAC special review, 2007 OECD DAC: Recommendation on Untying ODA to the Least Developed Countries and Heavily Indebted Poor Countries, 2008, Francie

Paris Declaration on Aid Effectiveness, 2005, Francie

UN, 2005 World Summit Outcome, 60th General Assembly Session, USA

UN, Brussels Declaration and the Program of Action for the Least Developed Countries for 2001-2010, Belgie

UN, Millennium Declaration, 55th General Assembly Session, 2000, USA

UN, Millennium Development Goals Report 2008, USA

UN, Millennium Development Goals Report 2010, USA

UN, Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development, 2002, Mexiko

UN, The (Maputo) Plan of Action on Sexual and Reproductive Health and Rights 2007-2010, Mozambik

World Bank, Gross national income per capita 2008, Atlas method and PPP, 2008, USA

Cizojazyčné internetové zdroje

Africa Steering Group, www.mdgafrica.org, datum přístupu 26/6/2010

African Ministerial Council on Water, www.amcow.net, datum přístupu 26/6/2010

Dutch MDG 3 Fund, www.minbuza.nl/en/Key_Topics/Millennium_Development_Goals_MDGs/Dutch_aim_for_MDG

Education Fast Track Initiative, www.educationfast-track.org, datum přístupu 26/6/2010

EU Statistics, <http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/beneficiaries/index.cfm>, datum přístupu 30/6/2010

EU Water Initiative, www.euwi.net, datum přístupu 26/6/2010

Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria, www.theglobalfund.org/en, datum přístupu 26/6/2010

Leading Group on Innovative Financing for Development, www.leadinggroup.org/rubrique20.html, datum přístupu 26/6/2010

MDGs goals, targets, indicators, <http://MDGs.un.org/unsd/mdg/Host.aspx?Content=Indicators%2fOfficialList.htm>, datum přístupu 20/5/2010

New Partnership for Africa's Development, www.nepad.org/home/lang/en, datum přístupu 26/6/2010

OECD DAC Statistics, http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=ODA_DONOR, datum přístupu 30/5/2010

Statement of Jan Kavan in Monterrey conference, www.un.org/ffd/statements/czechE.htm, datum přístupu 10/5/2010

Statements of Permanent mission of the Czech Republic to the UN in New York, www.mzv.cz/un.newyork/en/czech_republic_and_the_un/statements_of_the_czech_republic_at_the/index.html, datum přístupu 15/6/2010

UNDP Statistics – <http://hdr.undp.org/en/statistics>, datum přístupu 26/6/2010

World Bank Statistics, <http://data.worldbank.org/topic/poverty>, datum přístupu 20/5/2010

Seznam členů a pozorovatelů FoRS

ČLENOVÉ

ADRA, o. s.
Agentura rozvojové a humanitární pomoci
Olomouckého kraje, o. p. s.
Arcidiecézní charita Praha
ARS – Asociace pro rozvojovou spolupráci, o. s.
Asociace pro fair trade, z. s. p. o.
Česká zemědělská univerzita – Institut tropů
a subtropů
Člověk v tísni, o.p.s.
Development Worldwide (DWW), o. s.
EDUCON, o. s.
Ekumenická akademie Praha, o. s.
Humanistické centrum Dialog, o. s.
Humanistické centrum Narovinu, o. s.
Humanitas Afrika, o. s.
Charita Česká republika
IGPN – International Gender Policy Network
INEX – Sdružení dobrovolných aktivit, o. s.
LL – LIKVIDACE LEPRY, o. s.
MAHA – Management and Administration for
Health Activities
Multikulturní centrum Praha, o. s.
Nadační fond Microfinance
Občanské sdružení M.O. s.T.
Organizace pro pomoc uprchlíkům, o. s.
Otevřená společnost, o.p.s.
Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, o. p. s.
SADBA – Salesiánská asociace Dona Boska, o. s.
Sdružení Podané ruce, o. s.
Sdružení pro integraci a migraci, o. s.
SIRIRI, o.p.s.
SOZE, Sdružení občanů zabývajících se emigranty,
o. s.
Společnost pro Fair Trade, o. s.
Sue Ryder International CZ, o.p.s.
Světlo pro svět – Light for the world, o. s.
Univerzita Palackého v Olomouci
Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i.
Vysoká škola ekonomická – Fakulta mezinárodních
vztahů
Vysokoškolští humanisté, o. s.
Volonté Czech, o.p.s. (členství pozastaveno)

POZOROVATELÉ

Alterra o. s.
Česká rozvojová organizace, o.p.s.
Eurosolar.cz, o. s.
Fair, o. s.
INFO-DRÁČEK
IOM – International Organisation for Migration
Lékaři bez hranic – Médecins Sans Frontières in
Czech Republic, o.p.s.
Lenka Černá, M.A.
Neslyšící bez naděje, o. s.
pro-Contact, o. s.
Život 90, o. s.

Poděkování

FoRS vřele děkuje všem, kteří přispěli informacemi, svými zkušenostmi či radami při vzniku této studie. Bez jejich přispění by nebylo možné zprávu zpracovat. Jsou to:

Jarmila Lomozová – Arcidiecézní charita Praha

Jan Bárta, Martina Mandová – ADRA , o. s.

Míla O'Sullivan Lukášová – Centrum ProEquality – Otevřená společnost, o. p. s.

Tomáš Tožička – EDUCON, o.s., kampaň Česko proti chudobě

Veronika Divišová, Michala Hozáková, Blanka Medková, Šimon Pánek – Člověk v tísní, o. p. s.

Martin Náprstek, Michal Procházka – ČRA – Česká rozvojová agentura

Pavel Gruber, Jitka Horáková – Charita ČR

Michaela Peštová, Inka Píbilová, Zuzana Sládková, Marie Zázvorková FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci

Ondřej Kopečný, Petr Lebeda, Petr Patočka – Glopolis – Pražský institut pro globální politiku, o. p. s.

Jana Miléřová – nezávislá konzultantka

Věra Venclíková – Platforma podnikatelů pro ZRS

Ondřej Horký – Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i.

Oldřich Staněk – Život 90, o. s.

Přílohy

Příloha č. 1 – Propočet vojenských nákladů provinčního rekonstrukčního týmu v Afghánistánu a procentuálního vyjádření LDCs z objemu bilaterální ZRS bez těchto nákladů

Vzhledem k faktu, že informace o nákladech na vojenské mise do jednotlivých zemí nejsou veřejně publikovány, výpočet vojenských nákladů provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) byl odvozen z údajů v několika dokumentech. Pro názornost uvádíme sestavené tabulky a zdroje informací.

Propočet výše započítaných vojenských nákladů PRT v Afghánistánu v roce 2008 v mil. Kč

ZRS v Afghánistánu celkově ¹	PRT rozvojová složka	rozvojové projekty (doprava, vzdělávání), trilaterální ZRS	vojenské náklady mise
717	56	13	648

8 % z celkových nákladů (648 a 56), které jdou mimo realizátory ZRS neboli rozvojové projekty

Zdroj informací: Česká republika pomáhá – Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce 2004–2008, Příloha č. 2 – Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2008 – čerpání podle regionů (v Kč), Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR realizované v roce 2008, 2009

Propočet výše objemu prostředků poskytnutých do LDCs bez vojenských nákladů PRT v Afghánistánu v roce 2008 v mil. Kč

bilaterální ZRS	LDCs	vojenská náklady PRT v Afghánistánu	LDCs bez vojenských nákladů PRT v Afghánistánu	LDCs % z bilaterální ZRS
1995	893	648	245	12 %

Zdroj informací: Česká republika pomáhá – Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce 2004–2008

¹ V dostupných materiálech není upřesněno, které náklady tato položka obsahuje. Výpočet v tabulce je tedy nutno brát jako ukázkou trendu.

Příloha č. 2 – Celková tabulka rozvojových cílů tisíciletí – cíle, úkoly, ukazatele

Všechny ukazatele by měly být sledovány pokud možno zvlášť pro ženy a muže (dívky a chlapce) a pro města a venkov. (v platnosti od 15. ledna 2008)

Rozvojové cíle tisíciletí (anglicky MDGs)	
<i>cíle a úkoly (z Deklarace tisíciletí 2000)</i>	<i>ukazatele pro sledování pokroku</i>
1. cíl: Odstranit extrémní chudobu a hlad	
Úkol 1A: Snižit mezi lety 1990 a 2015 na polovinu počet lidí, kteří žijí z příjmu nižšího než 1 USD na den.	1.1 podíl lidí v populaci, kteří žijí za méně než 1 USD na den 1.2 poměr životního minima a příjmů 1.3 podíl nejchudší pětiny na národní spotřebě
Úkol 1B: Dosáhnout úplného produktivního zaměstnání a slušné práce pro všechny – včetně žen a mladých lidí.	1.4 růst HDP na zaměstnaného jedince 1.5 podíl zaměstnaných v populaci 1.6 podíl zaměstnaných, kteří žijí s méně než 1 USD na den 1.7 podíl drobných živnostníků a pomáhajících rodinných příslušníků mezi všemi zaměstnanými
Úkol 1C: Snižit mezi lety 1990 a 2015 na polovinu počet lidí, kteří trpí hladem.	1.8 převaha podvyživených dětí mladších pěti let 1.9 podíl populace s méně než minimálním příjmem energie z potravy
2. cíl: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny	
Úkol 2A: Do roku 2015 zajistit, aby mohly děti kdekoli na světě, dívky i chlapci, dokončit základní školu.	2.1 čistý podíl zapsaných dětí do základní školy 2.2 podíl žáků, kteří se po nástupu do prvního stupně dostávají do posledního ročníku základní školy 2.3 podíl gramotných mezi 15–24 lety věku, u mužů a žen
3. cíl: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti	
Úkol 3A: Do roku 2005 pokud možno odstranit nepoměr dívek a chlapců v základním a středním školství a nejpozději do roku 2015 pak na všech úrovních vzdělávacího systému.	3.1 poměr dívek a chlapců na základním, středním a třetím stupni vzdělávání 3.2 podíl žen ve mzdových zaměstnáních mimo zemědělský sektor 3.3 poměr žen a mužů v národním parlamentu
4. cíl: Snižit dětskou úmrtnost	
Úkol 4A: Mezi lety 1990 a 2015 snížit úmrtnost dětí do věku pěti let o dvě třetiny.	4.1 míra úmrtnosti do pěti let 4.2 míra kojenecké úmrtnosti 4.3 podíl dětí do jednoho roku očkovaných proti spalničkám
5. cíl: Zlepšit zdraví matek	
Úkol 5A: Mezi lety 1990 a 2015 snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti.	5.1 mateřská úmrtnost 5.2 podíl porodů asistovaných zdravotnický proškoleným personálem
Úkol 5B: Do roku 2015 dosáhnout jednotného přístupu k reprodukčnímu zdraví.	5.3 míra rozšíření antikoncepce 5.4 míra porodnosti dospívajících 5.5 šíře působení předporodní péče (na úrovních: minimálně jedna návštěva a minimálně čtyři návštěvy) 5.6 nevyhovující rodinné plánování
6. cíl: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi	
Úkol 6A: Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření HIV / AIDS.	6.1 rozšíření HIV v populaci mezi 15–24 lety 6.2 použití kondomu při posledním vysoce rizikovém sexu 6.3 podíl populace mezi 15–24 lety s ucelenými a přesnými vědomostmi o HIV/AIDS 6.4 poměr školní docházky mezi 10–14 lety u osiřelých dětí vzhledem k neosiřelým
Úkol 6B: Do roku 2010 docílit jednotný přístup k léčbě HIV/AIDS pro všechny, kteří ji potřebují.	6.5 podíl lidí v pokročilém stádiu infekce HIV, kteří mají přístup k antiretrovirální léčbě
Úkol 6C: Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření malárie a dalších závažných onemocnění.	6.6 výskyt malárie a úmrtnost s ní spojená 6.7 podíl dětí pod pět let spících pod moskytiérou ošetřenou insekticidem 6.8 podíl dětí pod pět let trpících horečnatými stavy léčenými vhodnými antimalariky 6.9 výskyt a rozšíření tuberkulózy a úmrtnost s ní spojená 6.10 poměr zjištěných případů tuberkulózy, který byl vyléčen pomocí zrychleného schématu chemoterapie (tzv. DOTS)

7. cíl: Zajistit udržitelný stav životního prostředí

Úkol 7A: Integrovat principy udržitelného rozvoje do politiky a programů jednotlivých států a zabránit ztrátám přírodních zdrojů.

Úkol 7B: Do roku 2010 prokazatelně snížit rychlost ubývání rostlinných a živočišných druhů, a tak snížit úbytek biologické rozmanitosti.

Úkol 7C: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí bez dlouhodobě udržitelného přístupu k nezávadné pitné vodě a základní hygieně.

Úkol 7D: Do roku 2020 dosáhnout výrazného zvýšení kvality života minimálně 100 milionů obyvatel příměstských chudinských čtvrtí (slumů).

7.1 procento území pokryté lesem

7.2 emise oxidu uhličitého, celkové, na jednotlivce a na 1 USD hrubého domácího důchodu

7.3 spotřeba látek poškozujících ozonovou vrstvu

7.4 podíl druhů lovných ryb, u kterých nedochází k přelovování

7.5 podíl člověkem využívaných zdrojů vody na celkovém množství vody

7.6 procento suchozemských a vodních oblastí, které jsou chráněny

7.7 procento rostlinných a živočišných druhů ohrožených vyhynutím

7.8 podíl lidí v populaci, kteří mohou využívat zlepšený zdroj pitné vody

7.9 podíl lidí v populaci, kteří mohou využívat zlepšená zdravotnická zařízení

7.10 podíl městské populace žijící v příměstských chudinských čtvrtích (slumech)

8. cíl: Budovat světové partnerství pro rozvoj

Úkol 8A: Dále rozvíjet otevřený obchodní a finanční systém založený na jasných pravidlech, předvídatelnosti a absenci diskriminace (včetně závazku usilovat o dobré vládnutí, rozvoj a snižování chudoby, a to na národní i mezinárodní úrovni).

Úkol 8B: Řešit specifické potřeby nejméně rozvinutých zemí (přístup na trh pro vývoz z těchto zemí bez zatížení cly a dovozními kvótami; odpuštění dluhů pro nejvíce zadlužené země a zrušení oficiálního bilaterálního dluhu; štedřejší poskytování oficiální rozvojové pomoci zemím, které se zavázaly ke snížení chudoby atd.).

Úkol 8C: Řešit specifické potřeby vnitrozemských států a malých ostrovních rozvojových států. (s pomocí Akčního programu udržitelného rozvoje malých ostrovních rozvojových států a s ohledem na výsledky 22. speciálního setkání Valného shromáždění).

Úkol 8D: Komplexně řešit problém zadlužení rozvojových zemí prostřednictvím národních a mezinárodních opatření s cílem zajistit dlouhodobou udržitelnost dluhu u zadlužených zemí.

Úkol 8E: Ve spolupráci s farmaceutickými firmami poskytnout přístup k dostupným základním lékům v rozvojových zemích.

Úkol 8F: Ve spolupráci se soukromým sektorem zpřístupnit rozvojovým zemím výhody nových technologií především v informační a komunikační oblasti.

Některé z níže uvedených indikátorů se sledují zvlášť u nejméně rozvinutých zemí (anglicky LDCs), Afriky, vnitrozemských rozvojových zemí a malých ostrovních států.

Oficiální rozvojová pomoc (anglicky ODA)

8.1 čistá ODA, celková a směřována k nejméně rozvinutým zemím vyjádřená jako procento z hrubého domácího produktu dárcovských zemí OECD/DAC

8.2 procento celkové dvoustranné, sektorově vázané rozvojové pomoci dárcovských zemí OECD/DAC vydané na základní sociální služby (základní vzdělání, základní zdravotní péče, výživa, čistota pitné vody a hygienická zařízení)

8.3 procento bilaterální oficiální rozvojové pomoci dárcovských zemí OECD/DAC, která je účelově nevázaná

8.4 oficiální rozvojová pomoc vnitrozemským rozvojovým zemím jako podíl jejich hrubého domácího důchodu

8.5 oficiální rozvojová pomoc malým ostrovním státům jako podíl na jejich hrubém domácím důchodu

Přístup na trh

8.6 procento z celkového zboží importovaného z rozvojových a nejméně rozvinutých zemí do rozvinutých zemí (podle hodnoty a vyjma zbraní), které se neproclívá

8.7 průměrný poplatek uvalený rozvinutými zeměmi na zemědělské produkty, textilie a oblečení z rozvojových zemí

8.8 zemědělské dotace v zemích OECD jako procento jejich hrubého domácího produktu

8.9 podíl oficiální rozvojové pomoci poskytnuté na vybudování obchodní kapacity

Udržitelnost dluhů

8.10 celkové množství těžce zadlužených chudých zemí (anglicky HICP), které dosáhly svých bodů rozhodnutí, a počet zemí, které dosáhly svých dokončovacích bodů (kumulativních)

8.11 úlevy z dluhů plynoucí z iniciativy těžce zadlužených chudých zemí (HICP) a iniciativy mnohostranného odpuštění dluhu (anglicky MDRI)

8.12 dluhová služba jako procento exportu zboží a služeb

8.13 podíl populace, která má přístup k finančně dostupným lékům na udržitelné bázi

8.14 množství telefonních linek na 100 obyvatel

8.15 množství vlastníků mobilních čísel na 100 obyvatel

8.16 množství lidí používajících internet na 100 obyvatel

